

Tisdagen den 17 januari

Kl. 15.00

Anmälan om kompletteringsval till utskott

1 § Anmälan om kompletteringsval till utskott

Talmannen meddelade att socialdemokratiska riksdagsgruppen hade anmält *dels*, på grund av uppkomna vakanser i vissa utskott, *Yvonne Sandberg-Fries* som ledamot i skatteutskottet, *Jan Andersson* som ledamot i socialutskottet samt *Kent Carlsson* som suppleant i social- och trafikutskotten, *dels*, under Mona Sahlins ledighet, hennes ersättare *Ines Uusmann* som suppleant i konstitutions- och arbetsmarknadsutskotten, samt att moderata samlingspartiets partigrupp hade anmält *Ingela Gardners* efterträdare som riksdagsledamot, *Birgitta Rydle*, som suppleant i utbildnings- och bostadsutskotten.

Talmannen förklarade valda till

ledamot i skatteutskottet

Yvonne Sandberg-Fries (s)

ledamot i socialutskottet

Jan Andersson (s)

suppleant i konstitutionsutskottet

Ines Uusmann (s)

suppleant i socialutskottet

Kent Carlsson (s)

suppleant i utbildningsutskottet

Birgitta Rydle (m)

suppleant i trafikutskottet

Kent Carlsson (s)

suppleant i arbetsmarknadsutskottet

Ines Uusmann (s)

suppleant i bostadsutskottet

Birgitta Rydle (m)

Om fängelsestraffet

Anf. 1 Justitieminister LAILA FREIVALDS:

Herr talman! Hans Göran Franck har i en interpellation ställt fyra frågor till mig med anknytning till användningen av fängelsestraffet.

Innan jag går in på dessa frågor vill jag mera allmänt säga följande. I likhet med Hans Göran Franck anser jag att det är viktigt att understryka att fängelsestraffet inte är ägnat att medföra några positiva effekter för den intagne utan tvärtom ofta har direkta skadeverkningar. En viktig utgångspunkt för kriminalpolitiken bör därför vara att i möjlig mån begränsa användningen av frihetsberövande påföljder. Jag vill också framhålla att jag delar Hans Göran Francks uppfattning att andra åtgärder än rent kriminalpolitiska är av större betydelse för den allmänna brottsnivån i samhället.

Insikterna om fängelsestraffets roll i det kriminalpolitiska systemet har också lett till lagstiftning som på olika sätt haft som mål att minska användningen av frihetsberövanden. Låt mig här endast peka på det vidgade utrymme för frivårdspåföljder som infördes år 1983 och de möjligheter att döma till kontraktsvård i stället för fängelse som skapades förra året.

Fängelsestraffets roll i straffsystemet har ingående behandlats, senast av fängelsestraffkommittén i huvudbetänkandet (SOU 1986:14) Påföljd för brott. En del av detta betänkande har lett till nya regler fr.o.m. den 1 januari i år om domstolarnas straffmätning och påföljdsval.

I den proposition som låg till grund för den lagstiftningen framhöll det föredragande statsrådet att avsikten inte var att det samlade resultatet av fängelsestraffkommitténs förslag skulle leda till några generella ökning av de faktiska anstaltstiderna.

Detta är en målsättning som är vägledande för det arbete som nu bedrivs inom justitiedepartementet med de återstående delarna av betänkandet. De rör bl.a. frågor om ändrade regler för villkorlig frigivning och en översyn av straffskalorna för de särskilda brotten.

Även om ambitionen således är att så långt det är möjligt försöka begränsa såväl användningen av fängelsestraffen över huvud taget som längden av de fängelsestraff som döms ut, står det klart att man inte kan undvara fängelsestraffet som påföljd. Samhället måste med kraft kunna ingripa mot framför allt allvarlig brottslighet, och det krävs att man har tillgång till en typ av straff som innebär frihetsberövande och detta även under relativt lång tid. Något realistiskt alternativ till fängelsestraffet finns i många fall därför inte.

Jag behandlar nu i tur och ordning de frågor som Hans Göran Franck har ställt till mig.

De två första frågorna gäller hur jag bedömer utvecklingen beträffande den enligt Hans Göran Franck ökade användningen av fängelsestraff, om jag anser att den utvecklingen bör motverkas och i så fall på vilket sätt.

Det är viktigt att vara försiktig med statistik. Hans Göran Franck redovisar som underlag för sina frågor uppgifter om antalet fängelsedomar åren 1984-1987 och antalet personer som intogs på anstalt åren 1985 och 1986. Utgår man i stället från år 1983 som jämföresetal blir bilden annorlunda. Antalet fängelsedomar låg nämligen på samma nivå detta år som år 1987, och antalet personer som togs in i anstalt var högre. Det förtjänar också

framhållas att det genomsnittliga antalet personer inom anstaltsvård var lägre år 1987 än i början av 80-talet då det i sin tur var klart lägre än under t.ex. slutet av 60-talet.

Vad jag nu sagt utesluter inte att jag delar Hans Göran Francks uppfattning att det är viktigt att vara uppmärksam på tendenser som kan tyda på en skärpning av det kriminalpolitiska klimatet. Något underlag för att påstå att domstolarna på senare tid allmänt sett skulle ha blivit strängare i sin påföljdsbestämning än tidigare finns dock knappast. Den ökning av fängelsestraffen som otvivelaktigt skett under de allra senaste åren kan lika väl bero på att brottsligheten, och då särskilt återfallsbrottsligheten, ökat och blivit allvarligare i vissa fall.

Jag är mot den bakgrund som jag här tecknat inte beredd att säga att utvecklingen kräver andra särskilda åtgärder än sådana som redan är vidtagna eller planerade. Jag har redan berört den inriktning som gäller för arbetet med förslag till nya regler om villkorlig frigivning och straffskalor för de särskilda brotten. Jag vill också peka på en ny regel som finns fr.o.m. årsskiftet beträffande domstolarnas påföljdsval. Den regeln säger att rätten vid val av påföljd skall fästa särskilt avseende vid omständigheter som talar för en lindrigare påföljd än fängelse. Detta är enligt min mening en viktig markering av den princip som skall gälla. Jag vill i sammanhanget också framhålla att det är min förhoppning att det inom kort skall vara möjligt att presentera ett förslag om försöksverksamhet med s.k. samhällstjänst som alternativ till fängelse.

För det tredje frågar Hans Göran Franck om jag avser att föreslå att fängelsestraffet avskaffas för unga lagöverträdare i åldern 15–17 år.

Lagstiftningens utgångspunkt är att personer under 18 år skall dömas till fängelse i rena undantagsfall. I första hand skall åtgärder ske inom ramen för socialtjänsten. Det är också den praxis som allmänt tillämpas i domstolarna. År 1987 dömdes 16 personer under 18 år till fängelse.

När domstolarna dömer mycket unga människor till fängelse rör det sig i allmänhet om fall där socialvårdens resurser och möjligheter inte har bedömts som tillräckliga och där en skyddstillsyn inte kan anses vara nog ingripande. Situationen är då regelmässigt den att den unge har en lång och allvarlig kriminalitet bakom sig samtidigt som ett antal rehabiliteringsförsök på olika sätt har misslyckats.

För att det skall vara möjligt att ytterligare minska användningen av fängelse för dem som är under 18 år är det därför viktigt att socialtjänstens möjligheter att hantera dessa fall förbättras.

Jag vill i detta sammanhang framhålla att regeringen under våren kommer att förelägga riksdagen förslag till ändringar i lagen om vård av unga. Förslaget är avsett att innebära att kommunerna skall få större möjligheter att tidigare ingripa med tvångsomhändertagande av ungdomar som befinner sig i utsatta situationer till följd av kriminalitet eller missbruk eller av andra skäl.

Inom socialdepartementet pågår vidare en översyn av statsbidragen till de s.k. § 12-hemmen, dvs. de hem som skall finnas för vård av unga som på vissa grunder, bl.a. brottslig verksamhet, behöver stå under särskilt noggrann

Prot. 1988/89:51
17 januari 1989

Om fängelsestraffet

tillsyn. Det har i olika sammanhang riktats kritik mot att resurserna till dessa hem är otillräckliga när det gäller ungdomar i särskilt utsatta situationer.

Den fjärde frågan som Hans Göran Franck ställt till mig gäller om det har skett en skärpning av nådepraxis och i så fall på vilket sätt. Här vill jag framhålla följande. I nådeinstitutets natur ligger bl.a. att varje beslut grundar sig på en fri och skönmässig bedömning av omständigheterna i det enskilda fallet. Någon praxis i vanlig mening kan man därför inte tala om. Jag vill emellertid framhålla att förändringarna i fråga om andelen bifallna ansökningar varit mycket små under 1980-talet.

Anf. 2 HANS GÖRAN FRANCK (s):

Herr talman! Nedgången av antalet intagna på våra kriminalvårdsanstalter under senare decennier fram till 1980 har varit resultatet av medvetet reformarbete, framför allt från socialdemokratin sida. Enligt min mening borde detta ha fortsatt även under 1980-talet. Denna successiva minskning av antalet intagna skedde under en tid då antalet anmälda brott ökade kraftigt. Det är nu tydligen nödvändigt att skapa en förstärkt opinion för att detta arbete måste fortsätta.

På kriminalpolitikens område är det främst en ökad upptäcktsrisk, snabba ingripanden, snabb handläggning av brottsutredningar och de brottsförebyggande åtgärderna som har den största betydelsen för att motverka brottsligheten. Men det viktigaste är att vi måste finna vägar att rättvist förändra samhället ekonomiskt, socialt och kulturellt på ett sätt som kan skapa varaktiga garantier mot en utbredd kriminalitet. Det är under 1980-talet som såväl antalet fängelsedömda som nyintagna i kriminalvårdsanstalt gradvis har ökat. Att det 1983 förekom en topp som är lika stor som den som förekom 1987 men mindre än under innevarande år förändrar ingenting i denna utveckling. Att göra jämförelsen endast med 1983 är missvisande. Det finns också särskilda omständigheter som kan förklara uppgången under 1983, nämligen att den s.k. halvtidsfrigivningen genomfördes då. De fortsatta ökningarna av antalet fängelsedömda och nyintagna under de senaste åren är oroväckande. Antalet fängelsedömda som uppgår till 17 206 för 1987 och till ännu högre tal för 1988 utgör historiskt rekord.

Sedan halvtidsfrigivningen genomfördes minskade beläggningen med ca 350 platser under budgetåret 1983/84 jämfört med föregående budgetår. Trots detta uppgår högsta beläggningen för 1988 till över 4 000. Antalet frivårdsklienter har däremot minskat kraftigt under hela 1980-talet.

Ett avskaffande av halvtidsfrigivningen och en avsevärt utökad polisverksamhet liksom olika straffskärpningar bl.a. vid återfall kommer onekligen att leda till att antalet fängelsedomar och intagningar på fängvårdsanstalter kommer att öka väsentligt. I detta läge torde den av Laila Freivalds åberopade regeln om lindrigare påföljd, som gäller från årsskiftet, få förhållandevis liten betydelse. Inte heller lär den aviserade försöksverksamheten med s.k. samhällstjänst få annat än marginell effekt.

I budgetpropositionen redovisas att under den senaste tvåårsperioden har beläggningen vid kriminalvårdsanstalterna ökat med 13 % och vid häktena med 27 %. Beläggningen vid de slutna riksanstalterna har tidvis enligt propositionen varit så hög att häktade som dömts inte har kunnat placeras i

anstalt utan fått stanna kvar i häkte. Beläggningen vid kriminalvårdsanstalterna kan därför enligt propositionen väntas öka ytterligare under år 1989. Regeringen har med hänsyn till beläggningsutvecklingen beslutat att inte mindre än 124 tidigare stängda platser vid slutna riksanstalter samt 75 platser vid de tidigare nedlagda lokalanstalterna får tas i anspråk.

Från humanitära och samhällsekonomiska utgångspunkter måste en grundläggande tankegång i modern kriminalpolitik vara att reducera tillämpningen av fängelsestraff till ett minimum. Återfaller den dömda borde det regelmässigt vara tillräckligt att döma till påföljd bara för de nya brotten.

Jag ställer en direkt fråga till Laila Freivalds: Vilka sakliga invändningar kan hon göra mot denna inställning beträffande inriktningen av kriminalpolitiken? Dessa ställningstaganden återfinns för övrigt i gällande socialdemokratiska program för kriminalpolitiken.

Min uppfattning är att tiden nu är mogen för att avskaffa fängelsestraffet för ungdomar i åldern 15 till 17 år. Redan i det kriminalpolitiska program som socialdemokraterna presenterade 1972 sades att lagöverträdare under 18 år inte skall kunna häktas eller dömas till frihetsberövande påföljd i kriminalvården. I det program som antogs 1981 krävdes att barn under 18 år inte skall dömas till frihetsstraff utan, om det är nödvändigt, omhändertaras genom socialtjänstens försorg.

Jag ställer ytterligare en direkt fråga till Laila Freivalds: Delar hon denna uppfattning som kommit till uttryck i de socialdemokratiska programmen?

Sedan 1965 har antalet fängelsedömda ungdomar varierat från 15 till 30 per år. 1986 uppgick antalet fängelsedömda ungdomar till 30.

Vad gäller min fråga om nådeärenden i praxis säger Laila Freivalds å ena sidan att det inte finns någon praxis och å andra sidan att förändringarna i tillämpningen varit mycket små under 1980-talet. Till detta vill jag nämna att det i Ola Schönning's bok Att söka nåd finns ett särskilt kapitel som har rubriken Nådeärenden i praxis. Schönning har tidigare tjänstgjort som föredragande vid nådeenheten och under denna tid handlagt ca 1 500 nådeärenden. Det finns anledning att se till att denna undersökning och bearbetning kompletteras.

Anf. 3 KARIN AHRLAND (fp):

Herr talman! Låt mig först som sist slå fast att folkpartiets uppfattning om kriminalvården är att vi i Sverige skall slå vakt om en human kriminalvård. Jag tror för övrigt att det råder en politisk enighet i den frågan. Debatten – när den förekommer – rör sig oftare om detaljer. Det är med avsikt jag säger "debatten – när den förekommer". Vi i folkpartiet är bekymrade över den uppgivenhet som vi anser präglar inställningen till kriminalvården i våra dagar.

Herr talman! Det är självfallet oacceptabelt att en livstidsdömd spion kunde rymma under en obebakad permission, och den debatt som då följde var välbehövlig. Men egentligen finns det andra problem inom kriminalvården som är bra mycket väsentligare. Jag tror att vi är ense om att fängelsevistelse inte medför några positiva effekter för den intagne men att vi trots det måste ha kvar fängelsestraffet som en sista utväg. Sedan är jag i likhet med justitieministern ganska skeptisk till Hans Göran Francks sätt att

använda statistik. Det är orimligt att bara räkna antalet fängelsedomar och helt förtiga siffrorna om anmälda brott. Någon proportion måste det finnas mellan dem.

Nu talade emellertid justitieministern liksom i budgetpropositionen om samhällstjänst. Då är det angeläget för mig att påminna om att vi från folkpartiets sida år efter år har fört fram ett sådant förslag utan att socialdemokraterna har velat visa det minsta intresse för det goda alternativ till fängelse som samhällstjänst skulle vara. Vi har här i kammaren fått lyssna till de mest varierande invändningar emot ett humant alternativ till fängelse. Men, herr talman, jag är naturligtvis beredd att glömma de invändningarna, ty även om syndaren vaknar sent är det bra när han äntligen vaknar. Hans Göran Franck har aldrig varit med om att förorda samhällstjänst, men nu kanske vi kan räkna på också hans stöd för ett humant folkpartiförslag.

Min fråga till justitieministern blir emellertid: När kan vi räkna med ett förslag? Det finns inte upptaget i propositionsförteckningen för våren. Varje dag som går döms kanske någon till fängelse, någon som skulle kunna räddas till ett bättre liv genom att få göra samhällstjänst i stället för att komma till en kriminalvårdsanstalt och träffa likasinnade och få en fortsatt utbildning i brottslighet.

Vi väntar med spänning på att regeringens förslag skall följa de borgerliga partiernas tidigare förslag.

Jag nämnde den kriminalpolitiska debatten och vill gärna ta upp ännu en fråga. Vi har från folkpartiets sida häromdagen väckt en partimotion om kriminalvården. I den begär vi att en parlamentarisk utredning får i uppdrag att göra en förutsättningslös utvärdering av den nuvarande kriminalvårdslagen. Den nu gällande lagen tillkom 1974 när förutsättningarna ute i samhället inte var desamma som i dag. Narkotikamissbruket t.ex. var då inte alls så utbrett som i dag. Vi menar att det råder en viss uppgivenhet i debatten, och det är farligt. Vi får aldrig ge upp våra ambitioner att söka återföra dem som har begått brott till ett normalt liv. Vi i folkpartiet gör det inte, men vi tycker att det är dags att man undersöker varför de goda och stolta ambitionerna i 1970-talets reform inte har gett det resultat som så många hoppades då.

Därför vill jag fråga: Är justitieministern beredd att allvarligt och med positivt sinne överväga folkpartiets förslag om en parlamentarisk utredning? Jag ställer denna fråga särskilt mot bakgrund av att justitieministerns svar kan tolkas som att det inte finns några andra åtgärder att vidta än de som hon räknade upp i svaret.

Anf. 4 BERITH ERIKSSON (vpk):

Herr talman! En annan typ av brott som ökar är misshandel mot barn, både fysisk, psykisk och sexuell misshandel.

När jag träffade länspolismästaren i Uppsala före jul påpekade han att antalet incestbrott i länet hade ökat i oroande grad. Tidningsartiklar om detta har också förekommit under de senaste dagarna.

Sexuella övergrepp mot barn och kvinnor är en brottstyp som utförs av människor som är i uppenbart behov av vård. Dessa människor blir inte mindre brottsbenägna av att de hamnar i fängelse, det visar det faktum att de ofta upprepar sina brott.

Som justitieministern påpekade har det getts ett vidgat utrymme för att döma människor till kontraktsvård. Det sker också en försöksverksamhet.

Orsaken till att jag nu gått upp i talarstolen är att justitieministern i samband med ett incestfall i höstas utlovade åtgärder för att man skulle komma till rätta med denna typ av brott. Jag vill därför fråga vilka dessa åtgärder är och när justitieministern kommer att vidta dem. När kommer man att införa den typ av vård som leder till att detta problem kan lösas?

Anf. 5 Justitieminister LAILA FREIVALDS:

Herr talman! Hans Göran Franck frågade om jag delar den uppfattning som han har givit uttryck för i sin interpellation när det gäller fängelsestraffet i allmänhet och användande av det i fråga om ungdomar. Jag tror att det framgick av mitt svar att jag i allt väsentligt delar denna uppfattning.

När det gäller en komplettering av nådepraxisen har jag en ambition att nu, efter fyra månader som justitieminister, för egen del göra en genomgång av regeringens praxis i fråga om nåd – praxis i den mening som man kanske kan tala om när det gäller nåd, eftersom det inte är fråga om rättspraxis i vanlig mening – för att bilda mig en uppfattning om huruvida andra bedömningar än de som hittills har gjorts i nådeärenden bör bli aktuella. Jag vill i anslutning till detta peka på att utvecklingen i fråga om nådebifallen inte har varit negativ. Jag vill t.o.m. peka på att det, utöver vad som framgår av den statistik som Hans Göran Franck har redovisat i sin interpellation, har skett en ökning av antalet bifall av nådeansökningar mellan åren 1987 och 1988.

Till Karin Ahrland vill jag säga att jag inte kan dela åsikten att en allmän uppgivenhet präglar inställningen till kriminalvården. Det är inte den uppfattningen jag får när jag reser runt i landet och träffar människor som arbetar inom kriminalvården. Jag tror att det är en uppfattning som man kan få när man följer massmedierna och följer människor som inte själva är direkt involverade i arbetet inom kriminalvården.

När jag träffar de människor som är engagerade i kriminalvården har det slagit mig vilken oerhörd idérikedom och ambition det finns bland dem. Detta kommer till uttryck bl.a. i att det försiggår olika typer av projektverksamhet, både inom anstaltsvården och inom frivården, där engagemanget och idérikedomen hos personalen tas till vara. Jag är övertygad om att en hel del av dessa projekt så småningom kommer att bli nya etablerade metoder inom kriminalvården som kan tillämpas på flera anstalter och inom områden där de nu bedrivs som försöksverksamhet.

Jag har tidigare haft tillfälle att säga att vi håller på att studera frågan om samhällstjänst. Under våren kommer en promemoria från departementet i denna fråga som skall snabbbehandlas. Förhoppningsvis kan ett förslag överlämnas till riksdagen redan i vår.

När det gäller en utvärdering av kriminalvårdslagen vill jag säga att det pågår en översyn av denna lag, och jag räknar med att denna översyn är avslutad till hösten. Jag bedömer det inte som angeläget att nu tillsätta en parlamentarisk kommission för att bedriva detta arbete.

Berith Eriksson tar upp problemen med sexuella övergrepp på barn. Jag sade redan i höstas, då jag enligt Berith Eriksson utlovade vissa saker, att den

här problematiken är uppmärksammas och hanteras på olika sätt. Låt mig kort erinra om på vilket sätt man måste hantera detta problem. Detta är i första hand inte en lagstiftningsfråga, utan det handlar om att upptäcka och beivra dessa fall av övergrepp. Sedan lång tid har ett problem varit att vi har haft dålig kännedom om i vilken utsträckning barn blir utsatta för sexuella övergrepp. Jag tror att den allmänna debatt som har följt i spåren av vissa uppmärksammade fall har lett till att vi har ökad möjlighet att få kännedom om dessa fall. Det är viktigt att samhällets olika organ och enskilda individer tar initiativ av olika slag och stöder de drabbade familjerna.

Därutöver är det viktigt att man inom ramen för kriminalvården utvecklar metoder för att behandla de människor som är involverade i denna typ av brottslighet. Inom departementet håller vi på att utarbeta en promemoria som kommer inom kort. I denna promemoria tas lagändringar i brottsbalken vad gäller påföljderna för brott av typ sexuella övergrepp på barn upp.

Anf. 6 HANS GÖRAN FRANCK (s):

Herr talman! Jag vill först replikera Karin Ahrland. Det är bra att hon säger att hon vill ha en human kriminalpolitik. Men jag vill erinra henne om att folkpartiet i den rapport och det program som partiet har lagt fram går så långt att det talas om att man skall ha samma regler för 15–17-åringar i häkte som för vuxna. Det betyder att steget inte är långt till att man kräver detta även i fråga om fängelse, eftersom det handlar om samma regler så till vida att det fordras synnerliga skäl i båda fallen.

Det finns också i folkpartiets program bockfötter, som ger ett intryck av att man alltför mycket tar hänsyn till vedergällningskänslor när man gör sina bedömningar. Men det är ändå bra, som Karin Ahrland här sade, att fängelsestraffet bara skall användas som en sista utväg. Är det på det sättet, tror jag att man behöver tänka efter en del när det gäller vad man har sagt i sina motioner och rapporter.

Både Laila Freivalds och Karin Ahrland har talat om att statistiken inte har redovisats på ett alldeles riktigt sätt. Jag vill då bara säga att det finns en bra statistik i Rättsstatistisk årsbok. Där framgår det tydligt att antalet fängelsestraff, dvs. nyintagna på kriminalvårdsanstalt, minskade fram till 1980. Därefter kom vändningen. Jag vill säga till både Laila Freivalds och Karin Ahrland att samtidigt som den här minskningen skedde efter brottsbalkens tillkomst ökade antalet anmälda brott kraftigt. Detta kan man inte förklara på annat sätt än att det är fråga om en viss förändring i den kriminalpolitiska synen på olika håll.

När det gäller samhällstjänsten kan här finnas ett alternativ. Men jag vill framhålla att det också finns mycket vägande kritiska synpunkter i detta sammanhang, bl.a. från före BRÅ-chefen och tillika nuvarande justitierådet Bo Svensson, vilka bör beaktas. Därför är det bra om man stannar vid att det här får gälla som ett försök.

Anf. 7 KARIN AHRLAND (fp):

Herr talman! Jag börjar med att säga några saker till justitieministern.

För det första har jag inte påstått – och kommer aldrig att påstå och har heller aldrig fått uppfattningen – att det finns en uppgivenhet bland dem som

arbetar inom kriminalvården. Det var inte det som jag sade i mitt inlägg. Vad jag åsyftade är debatten, och det är en annan sak. Det gäller den debatt som förs bl.a. här i kammaren, bland nämndemän och ute i landet hos olika föreningar som är intresserade av detta.

Eftersom jag har varit justitiekammarens ordförande under en längre tid än vad Laila Freivalds varit justitieminister, kan jag nog säga att jag har besökt fler fängelser. Jag har då stött på mycket goda ambitioner hos dem som arbetar inom fängsvården. Bl.a. har jag där fått ett uppslag som Hans Göran Franck förmodligen inte gillar, nämligen att man borde se över den s.k. närhetsprincipen. Det är ju väldigt ofta så, att de intagna på lokalanstalterna alltför lätt kommer i kontakt med det gamla gänget i den egna kommunen eller staden – för att bara nämna ett exempel på att man inte är helt uppgiven.

För det andra noterade jag att justitieministern sade "inte nu" i fråga om folkpartiets krav på en utvärdering av kriminalvårdslagen. Vi i oppositionen är vana vid att få tjata och att återkomma ett antal gånger. Men det har gett resultat när det gäller samhällstjänsten. Vi ser fram emot promemorian. Säkert blir det förr eller senare resultat också när det gäller en utvärdering av kriminalvårdsformen.

Sedan till Hans Göran Franck. Var snäll och läs vår motion och det tryckta programmet! Där finns icke ett ord om häkte för ungdomar mellan 15 och 17 år. Det är en missuppfattning som Hans Göran Franck sedan gammalt lever högt på. Jag överlämnar gärna ett exemplar av vår motion i denna fråga.

Anf. 8 BERITH ERIKSSON (vpk):

Herr talman! Jag efterfrågade inte precis nya straffskalor. Jag är nämligen fortfarande av den uppfattningen att längre fängelsestraff inte hjälper när det gäller den här typen av brottslingar. Jag skulle hellre ha velat höra att man avser att bygga ut kontraktsvården och att den skall bli ett påföljdsalternativ vid den här typen av brott. Här har man ju erfarenheter från andra länder, där tillfredsställande resultat har uppnåtts.

Anf. 9 HANS GÖRAN FRANCK (s):

Herr talman! Till Karin Ahrland vill jag säga att jag inte alls har missuppfattat den kriminalpolitiska rapporten. Där står vad jag har sagt här i dag. Jag tror att också Karin Ahrland är medveten om detta. Dessutom tror jag att Karin Ahrland tycker att de skrivningar som finns i rapporten är olyckliga.

Låt mig till slut säga att Laila Freivalds inte har gjort några nämnvärda invändningar mot mitt inlägg här. Det kan tolkas på två sätt. Det kan t.ex. tolkas så, att hon nu verkligen vill infria programutkastelserna om ett avskaffande av fängelsestraff för ungdomar i åldern 15–17 år. Det betyder att justitieministern vill att man skall göra allt för att få en fortsättning på den utveckling som ända fram till 1980 ledde till en minskning av antalet fängelsestraff.

Vidare är det angeläget att säga att när det nu är fråga om att fatta nya beslut beträffande återfallen måste tidigare gjorda ställningstaganden modifieras. Dessa kan ju leda till en mera oväntad utveckling på detta område än man trott.

Det är inte bara jag utan också åtskilliga forskare som har den uppfattningen att det kan bli långt fler fångar i våra fängelser än någon har kunnat förutse, om man inte tänker efter och förändrar kritiken på väsentliga punkter. Alla säger sig anse att fängelsestraffet är ett dåligt och skadligt alternativ. Men sedan gäller det ju att också göra något.

Anf. 10 Justitieminister LAILA FREIVALDS:

Herr talman! Som jag sade i mitt svar på Hans Göran Francks interpellation är det viktigt att arbeta vidare på att skapa alternativ till fängelsestraffet när det gäller unga lagöverträdare. Det arbetet kommer vi att fortsätta med, och det bör så småningom kunna leda till att ännu färre än 16 ungdomar per år blir dömda till fängelsestraff.

När det gäller återfallsförbrytare anser jag att den syn som vi i dag har, att återfall i brott är ett skäl till att utdöma strängare straff än i tidigare dom, måste vidmakthållas. Det är på det sättet som samhället har möjlighet att markera att fortsatt kriminalitet inte accepteras. Det handlar ju inte alltid om fängelse, utan det finns också alternativa påföljder. Men man måste ha en skarpt inställning till människor som återfaller i brott. Detta anser jag vara väsentligt.

Till Berith Eriksson vill jag säga att jag inte utesluter möjligheten att döma till kontraktsvård, om det finns en lämplig behandlingsform för de människor som begår sexuella övergrepp på barn.

Talmannen anmälde att Karin Ahrland och Hans Göran Franck anhållit att till protokollet få antecknat att de inte ägde rätt till ytterligare inlägg.

Överläggningen var härmed avslutad.

3 § Svar på interpellation 1988/89:89 om ordningsvakter

Anf. 11 Justitieminister LAILA FREIVALDS:

Herr talman! Göran Ericsson har i en interpellation ställt två frågor om ordningsvakter till mig. Han har frågat om jag avser att vidta en översyn av den nu gällande lagen (1980:578) om ordningsvakter syftande till att skärpa kraven på att varje ordningsvakt som tjänstgör i offentlig miljö skall ha sådant förordnande som föreskrivs i lagen om ordningsvakter. Vidare har han frågat vilka åtgärder som jag avser att vidta på kort sikt för att skydda allmänheten mot vad han kallar privata ordningsvakter som saknar för sin tjänst erforderlig utbildning.

Göran Ericssons frågor berör två närbesläktade företeelser: ordningsvakter och bevakningsföretag. Jag skall redogöra lite närmare för reglerna om dessa.

En ordningsvakt är enligt lagen om ordningsvakter en person som förordnas att medverka till att upprätthålla allmän ordning. För att fullgöra denna uppgift har ordningsvakten vissa särskilda befogenheter att bl.a. omhänderta berusade personer. Dessa befogenheter framgår av polislagen.

I lagen om ordningsvakter anges för vilka ändamål ordningsvakter får

förordnas. Detta gäller bl.a. tjänstgöring vid offentliga tillställningar och allmänna sammankomster och i lokaler där alkoholdrycker serveras till allmänheten med vederbörligt tillstånd.

När det gäller offentliga tillställningar och konserter får polisen med stöd av allmänna ordningsstadgan (1956:617) och lagen (1955:618) om allmänna sammankomster föreskriva att anordnaren måste anlita förordnade ordningsvakter. Den möjligheten har polisen inte i fråga om t.ex. restauranger, om det inte är fråga om offentliga tillställningar.

Med bevakningsföretag avses enligt lagen (1974:191) om bevakningsföretag den som yrkesmässigt åtar sig att för någon annans räkning bevaka t.ex. en offentlig tillställning eller att ställa ordningsvakter till exempelvis restaurangers förfogande för ordningshållning. För att få bedriva verksamhet av detta slag krävs auktorisation enligt den lagen.

Förordnande som ordningsvakt liksom auktorisation för bevakningsföretag kan återkallas om det finns skäl till det.

Jag skall nu övergå till att säga något om det som Göran Ericsson kallar privata ordningsvakter, dvs. personer som medverkar till att upprätthålla allmän ordning utan att ha förordnande som ordningsvakt. Det är vanligt att personer anställs av t.ex. restaurangägare för detta ändamål utan att ha något sådant förordnande. Det kan också vara fråga om anställda som har bevakningsuppgifter vid sidan om andra uppgifter. Den anställde har inga andra befogenheter än restaurangägaren när det gäller att hålla ordning. Dessa befogenheter följer reglerna om nödvärn och nöd och är desamma som var och en har vid exempelvis en privat tillställning i den egna bostaden. Det säger sig självt att sådan personal har en mycket begränsad rätt att bruka våld.

Jag utgår från att det är vad jag nu senast redogjort för som Göran Ericsson syftar på när han talar om mindre nogräknade företag, som väljer att i sin tjänst ta personer vars enda företräden är svällande muskler. Redan i dag krävs det ju nämligen auktorisation för företag som ställer anställd vaktpersonal till andras förfogande.

Göran Ericssons frågor gäller således om det bör krävas att den personal som exempelvis restauranger anlitar för att hålla ordning skall ha förordnande som ordningsvakt eller vara anställd av ett auktoriserat bevakningsföretag. Jag kan nämna att ett förslag till en ny ordningslag för närvarande bereds i justitiedepartementet. I det sammanhanget kommer frågor som rör ordningshållningen på t.ex. restauranger att tas upp.

Göran Ericssons fråga kan emellertid ytterst också sägas gälla om företag över huvud taget skall få fortsätta att utan särskild auktorisation bevaka sin verksamhet och sina anläggningar i egen regi. Detta spörsmål har riksdagen med anledning av motioner behandlat tre gånger under de senaste tio åren. Vid alla tre tillfällena, senast år 1986, har riksdagen intagit den ståndpunkten att kravet på auktorisation för bevakningsföretag inte skall utsträckas till också sådan bevakningsverksamhet som organiseras inom ett företag och endast avser företagets eget skydd.

Jag delar riksdagens uppfattning. Det är inte realistiskt att staten skulle reglera den bevakningsverksamhet som företag bedriver för egen räkning. Det skulle vidare bli svårt att avgränsa den tillståndskrävande verksamheten

från sådana bevakningsinsatser som var och en måste ha rätt att göra till skydd för sin egendom.

Om ordningsvakter

Anf. 12 GÖRAN ERICSSON (m):

Herr talman! Jag vill inledningsvis tacka statsrådet för svaret på min interpellation. Det var långt och väl genomarbetat, men jag vet inte riktigt om statsrådet hamnade på någon form av politisk målsättning i slutet.

För den som lyssnade på svaret framgick det tydligt hur komplicerat det hela är och hur snåriga bestämmelserna är.

Antalet ordningsvakter i det svenska samhället har ökat dramatiskt, så också antalet bevakningsföretag som lämnar tjänster till företag, offentliga och privata. Det är en följd av två omständigheter.

Det ena är den socialdemokratiska politiken från 1982 fram till årets budgetproposition. Den har inneburit att antalet poliser har dragits ner ganska kraftigt. Det andra är den ganska snabbt ökande brottsligheten under samma tid.

Det är naturligt att företag och t.ex. enskilda restaurangägare försöker genom privata vakter skydda vad man inte kan få skyddat genom samhället. Det är, herr talman, faktiskt en privatisering så till den milda grad att inte ens moderata samlingspartiet förmår ställa upp på den.

I det här perspektivet är det från rättssäkerhetssynpunkt inte särskilt välbetänkt att passivt åse utvecklingen. I den här kammaren har vi då och då diskuterat polisens utbildning och slagit vakt om den. Nu överlämnar vi ordningshållningen till personer som egentligen har endast två företräden, att vara fyllda 18 år och att anses lämpliga.

Jag försökte i min interpellation peka på den ordningsvaktsverksamhet som riktar sig till allmänheten. Att sitta och bevaka ett företag är, som jag ser det, en verksamhet som vem som helst utan större utbildning kan anmodas att utföra. Men att ägera i svåra och känsliga situationer på exempelvis restauranger kräver ett stort mått av erfarenhet, lämplighet och utbildning. Man bör kunna kräva att varje godkänd ordningsvakt skall ha genomgått den utbildning som krävs för att erhålla ett s.k. polismansförordnande. Jag har varit i kontakt med våldsröteln här i Stockholm, där man har noterat ökningen av antalet ärenden där ordningsvakter är misstänkta för misshandling. Detta är mycket allvarligt.

Jag vill i det här sammanhanget passa på att fråga justitieministern om hon för sin del anser att ett sådant krav som jag nu har skisserat är väl avvägt. Det innebär att alla ordningsvakter som har att arbeta i varuhus och på restauranger skall ha särskild utbildning, medan de ordningsvakter och väktare som bevakar företag och företagsverksamheter väl kan vara personer som är fyllda 18 år och anses lämpliga.

Bevakningsföretagen skall självfallet vara auktoriserade. Men det är egentligen inte graden av seriositet i företagsledningen som avgör hur vakten eller väktaren, ställd i en svår situation som han inte bemästrar, agerar. Detta är, herr talman, den springande punkten. Har man inte utbildning och erfarenhet är det lätt att göra fel. Det är sådana här situationer som vi låter utbilda poliser i tre år för att klara. För dessa väktare räcker det med att de är 18 år och anses lämpliga.

Jag har noterat litet lättsinnighet. Jag hoppas att justitieministern genom det arbete som nu pågår i departementet återkommer med en något stramare hållning i fråga om utbildningskravet, så att vi på det sättet kan få till stånd en situation som är godtagbar ur många synpunkter.

Den budgetproposition som nu framlagts innebär att vi får fler poliser. Det tar många år innan det slår igenom. Men vi skulle ganska snart kunna skaffa oss en väktarkår, som är mer lämpad än den väktarkår som tjänstgör i dag.

Jag ber, herr talman, att än en gång få tacka för det långa och väl genomarbetade svaret.

Anf. 13 Justitieminister LAILA FREIVALDS:

Herr talman! Jag är inte säker på att jag riktigt förstod vad Göran Ericssons krav går ut på. Jag hoppades att mitt fylliga svar på interpellationen skulle klarlägga de regler som finns på det här området, men jag är inte säker på att svaret var tillräckligt klarläggande.

Jag ställer mig något frågande till Göran Ericssons påstående om att det enda krav som ställs på ordningsvakter är att de fyllt 18 år och är lämpliga, och att detta inte är tillfyllest. Om det är fråga om personer som förordnas till ordningsvakter och därmed får vissa befogenheter, krävs inte bara att de skall vara 18 år och lämpliga, utan det krävs utbildning och det sker en kontroll av dessa personer. Jag kan inte förstå annat än att de ordningsvakter som vi i dag har uppfyller de krav som Göran Ericsson talar om.

Det kan eventuellt förhålla sig så att det inte är ordningsvakter Göran Ericsson avser utan personer som används för att upprätthålla ordning inom ramen för företagens egen verksamhet. Jag hänvisar bara till mitt svar, att jag inte ser det som möjligt att förhindra företag att använda sig av personal för att upprätthålla ordning inom de egna lokalerna och inom ramen för den egna verksamheten. Jag anser det vara en rättighet för varje företag – precis som för varje enskild individ – att vidta den typen av åtgärder. Således är det också viktigt att man är medveten om att den typen av personal inte har några andra befogenheter att bruka våld än vilken annan person som helst i samhället.

Anf. 14 GÖRAN ERICSSON (m):

Herr talman! Jag tror att justitieministern och jag talar något vid sidan av varandra – medvetet eller omedvetet.

Det är riktigt att jag har tackat för interpellationssvaret. Det var fylligt och bra. Men i denna kammare sitter en politisk församling, och därför trodde jag att justitieministern skulle ha några politiska ambitioner och inte bara redovisa regler som gäller för dagen utan också ange vilka ambitioner som regeringen har.

Det må vara hur det vill, men som vald representant för svenska folket och som ledamot av denna kammare, anser jag för min del att det inte skall vara tillåtet för restaurangägare att skaffa sig bödlar till vakter som slår ned folk och sedan blir misstänkta för misshandel. Vart fjärde gatuvåldsbrott i detta land begås på en kvadratkilometer stor area i Stockholm, och det är våldet i anslutning till restaurangbesök som utgör ett problem.

Jag menar att man bör se till att de vaktbolag som hyr ut personer för att de

skall vakta restauranger och kasta ut människor därifrån ändå bör ha en kompetens som något överstiger den kompetens som var och en har, dvs. den kompetens som restaurangägaren själv har. Att arbeta bland människor är ett grannliga arbete. Det är inte som att sitta på ett företag och bevaka om portarna stängs eller öppnas.

Anf. 15 Justitieminister LAILA FREIVALDS:

Herr talman! Göran Ericsson, en restaurangägare får givetvis inte skaffa sig vakter som sedan – som Göran Ericsson uttryckte saken – går och slår ned folk. Då är det fråga om misshandel och sådan måste beivras. Men jag anser inte att det finns något hinder för restaurangerna att ha personal som försöker hålla ordning i lokalen. Givetvis skall denna personal göra detta inom lagens ramar.

Göran Ericsson sade att om det rör sig om vaktbolag som hyr ut personal för ordningens upprätthållande, bör personalen ha kompetens för detta. Vi talar nu om en annan kategori, eftersom det ställs krav på vaktbolag som yrkesmässigt hyr ut ordningsmän, och det ställs krav på kompetens när det gäller dessa ordningsmän.

Anf. 16 GÖRAN ERICSSON (m):

Herr talman! Hur det nu än förhåller sig, så hoppas jag att justitieministern i det arbete som pågår inom departementet noga granskar denna fråga.

Vad jag i dag har velat göra är att peka på den utveckling som sker och som är iakttagbar i den brottsstatistik som finns tillgänglig hos kriminalpolisen i Stockholm men också hos polisen inom andra storstadsområden i det här landet.

Det är otillfredsställande att det förekommer att vaktmän kastar sig över folk och begår övergrepp. Polislagen föreskriver faktiskt i 2 § att polisman för det första skall förebygga brott. För det andra skall han hindra att brott kommer till stånd. För det tredje skall han ingripa om brott begåtts. Det är en form av stegvis indelning som också vakter i sin tjänsteutövning borde iaktta. Jag tror att det är en fråga om brist på utbildning, men jag hoppas att arbetet inom departementet leder fram till en situation som är bättre än den vi för dagen har.

Överläggningen var härmed avslutad.

4 § Svar på interpellation 1988/89:91 om åtgärder mot ungdomsvåldet

Anf. 17 Justitieminister LAILA FREIVALDS:

Herr talman! Ingbritt Irhammar har i en interpellation frågat mig vilka åtgärder jag ämnar vidta för att minska våldet, framför allt bland ungdomar, och göra det möjligt för de enskilda medborgarna att våga vistas ute på gator och torg oavsett tidpunkt på dygnet.

Brottsutvecklingen i Sverige är oroande. Inte minst gäller detta våldsbrottsligheten. I fråga om ungdomsvåldet finns det dock ingen egentlig grund för att påstå att denna brottslighet skulle ha ökat under senare år. Men det är

naturligtvis ändå ytterst angeläget att komma till rätta med den våldsbrottslighet som förekommer bland ungdomar.

Regeringen har också vidtagit och kommer att vidta en rad åtgärder för att motverka denna brottslighet. Statsrådet Margot Wallström redovisade vid riksdagens frågestund den 15 december föra året en del av de konkreta åtgärder som regeringen förbereder i syfte att motverka våldet bland ungdomar. Jag hänvisar till den redovisningen och tar nu upp åtgärder av annat slag, i första hand på lagstiftningsplanet.

Den 1 februari 1988 trädde en lagändring i kraft som innebär att gränsdragningen mellan misshandel och grov misshandel förskjutits i skärpande riktning. Sedan den 1 juni 1988 gäller en lag om förbud mot att i vissa fall inneha knivar och andra farliga föremål. I lagen förbjuds innehav på allmän plats av vissa särskilt farliga föremål – s.k. gatustridsvapen. Exempel på sådana vapen är knogjärn och karatepinnar. I lagen förbjuds också innehav av knivar och vissa andra farliga föremål vid offentliga tillställningar och allmänna sammankomster.

Det pågår en allmän översyn av vapenlagstiftningen i den år 1987 tillsatta vapenutredningen. En huvudlinje i utredningens arbete är att motverka riskerna för att vapen kommer till brottslig användning. Utredningen skall bl.a. överväga om vissa farliga föremål bör totalförbjudas. Den skall också presentera ett underlag för regeringsbeslut om att vapenlagens bestämmelser skall tillämpas i fråga om föremål som inte är vapen enligt lagen, men som är ägnade att användas vid brott mot någons liv, hälsa eller personliga säkerhet. Regeringen har nämligen numera rätt att meddela sådana föreskrifter. Utredningen förväntas presentera sina förslag under sommaren 1989.

Vidare har det på förslag av regeringen skett en ökad kriminalisering av våldspornografi fr.o.m. årsskiftet. Hädanefter faller även bilder i tidningar och böcker liksom stillbilder under straffbestämmelsen. Ett förslag av våldskildringsutredningen om skärpningar av lagstiftningen mot det s.k. videovåldet övervägs för närvarande i regeringskansliet.

Jag kan i detta sammanhang nämna att regeringen har haft en överläggning med företrädare för videobranschen. Dessa har presenterat förslag till relativt långtgående etiska regler för videomarknaden.

Fängelsestraffkommittén har i sitt betänkande (SOU 1986:13–15) Påföljd för brott föreslagit att straffskalorna för de olika brotten skall ändras och att våldsbrottens straffvärde skall höjas i förhållande till exempelvis förmögenhetsbrotten. I justitiedepartementet förbereds nu lagförslag som i huvudsak har denna inriktning.

När det gäller åtgärder som tar sikte just på unga lagöverträdare har regeringen tagit initiativ till lagändringar som trädde i kraft den 1 juli 1988, och som är avsedda att bidra till att ungdomar som begår brott möter en snabbare och mer markerad reaktion från samhällets sida.

Förslag till ändringar i lagen om vård av unga kommer också, som jag nyss nämnde i mitt svar till Hans Göran Franck, att föreläggas riksdagen under våren. Förslaget är avsett att innebära att kommunerna skall få större möjligheter att ingripa med tvångsomhändertagande i ett tidigare skede än vad som är fallet nu när ungdomar befinner sig i utsatta situationer till följd av kriminalitet eller missbruk eller av andra skäl.

Som jag också nämnt i mitt svar till Hans Göran Franck pågår det inom socialdepartementet en översyn av statsbidragen till de s.k. § 12-hemmen, dvs. de hem som skall finnas för vård av unga som på vissa grunder, bl.a. brottslig verksamhet, behöver stå under särskilt noggrann tillsyn.

Socialdepartementet anordnar en hearing den 30 januari om vården av de mest utsatta ungdomsgrupperna. Syftet med hearingen är att i arbetet med förslag till ändringar i lagen om vård av unga höra hur olika yrkesrepresentanter ser på nuläget i ungdomsvården. Vidare skall åsikter fångas upp om vilka förändringar i lagstiftning och statsbidragssystem som anses angelägna.

Ingbritt Irhammar har i sin interpellation tagit upp frågan om personalför-sörjningssituationen inom polisväsendet. Jag vill här erinra om att regeringen i årets budgetproposition har föreslagit en väsentligt ökad antagning av polisaspiranter till polishögskolan, från 360 för innevarande budgetår till 600 för nästa budgetår, vilket är det antal som rikspolisstyrelsen har föreslagit och det högsta antal som polishögskolan klarar av att utbilda under nästa budgetår. I budgetpropositionen har också föreslagits att man övergångsvis öppnar möjlighet för polismyndigheterna att i ökad utsträckning ta i anspråk annan personal för uppgifter som inte kräver den kompetens som följer med polisutbildningen. Avsikten med detta förslag är att öka effektiviteten i det egentliga polisarbetet.

I sammanhanget vill jag tillägga att regeringen också i årets budgetproposition har angett att polisen i sitt arbete skall prioritera kampen mot våldsbrottsligheten.

Vid sidan av åtgärder av det slag som jag nu har tagit upp är det naturligtvis angeläget att ge stöd och hjälp på olika sätt till dem som drabbats av våldet. För att stärka brottsoffrens ställning har en rad åtgärder vidtagits bara under det senaste året. Möjligheterna för ett brottsoffer att få sitt skadeståndsanspråk prövat i brottmålsprocessen har utvidgats liksom möjligheterna att få ersättning av statsmedel för skador till följd av brott. Den som är målsägande i en rättegång kan under vissa förutsättningar få ett eget biträde – ett målsägarbiträde – under det rättsliga förfarandet vid bl.a. grövre brott med inslag av våld eller annan integritetskränkning. Regler har införts om besöksförbud för att ge ett bättre skydd till i första hand kvinnor som förföljs och trakasseras. Vidare har beslutats om ändringar i sekretesslagen som gör det möjligt att i större utsträckning hemlighålla t.ex. en förföljd kvinnas adress.

Den redovisning som Margot Wallström lämnade här i riksdagen strax före årsskiftet och den redovisning som jag här nu har lämnat visar enligt min mening att regeringen har tagit initiativ till åtgärder över ett brett fält för att få bukt med våldet i samhället.

Anf. 18 INGBRITT IRHAMMAR (c):

Herr talman! Först vill jag tacka för svaret på min interpellation. Jag kan konstatera att det finns uttalanden och åtgärdsförslag som vi är överens om. Jag konstaterar också att vi i centern har föreslagit och fortsätter att föreslå ytterligare åtgärder för att komma till rätta med våldet i samhället, åtgärder som socialdemokraterna i varje fall hittills inte har gett sitt stöd till. Jag skall exemplifiera vad jag åsyftar med mina konstateranden.

Vi är överens om att brottsutvecklingen är oroande. Särskilt oroande är våldsbrottsligheten. Vad vet vi om ungdomsvåld och ungdomsbrottslighet? Det finns inte någon grund för att påstå att denna brottslighet har ökat under senare år, säger justitieministern. Vad menar justitieministern med "senare år"? Sedan 1950-talet har ju antalet anmälda brott ökat, femdubblats. Uppklaringsprocenten har samtidigt minskat, vilket är oroande. Antalet oanmälda brott är stort. Hur stort vet vi inte.

Brott som begås av ungdomar under 15 år registreras inte. Enligt min mening finns det därför inte möjlighet att med säkerhet uttala sig om i vilken omfattning ungdomsvåld pågår.

Vi i centern har motionerat om att brott begångna av denna kategori ungdomar bör noteras – inte i vanlig ordning, utan det skall vara avidentifierade uppgifter likt dem som finns på skolans område. Man skulle notera ålder, kön och typ av brott. Vårt förslag har nu fått stöd från andra partier men inte av socialdemokraterna. Vilka är skälen till att gå emot detta förslag?

Det talas allmänt om att våldet har blivit grövre, att det är fråga om mer provocerat våld. Vi skulle behöva ha en klarare bild av detta. Vi vet däremot säkert att folk har blivit alltmer rädda för att vistas ute på gator och torg. Det har omvittnats av flera. Skälet till min interpellation var bl.a. en tidningsartikel av vilken det framgick att justitieministern själv försöker undvika T-centralen. Rikspolischefen hade sagt, om tidningsartiklarna är korrekta, att han inte gärna låter sina barn åka in till centrum. Det är ju då fråga om människor som liksom många av oss andra har möjlighet att åka till olika möten och sammankomster på annat sätt än med tunnelbana. Men det är också viktigt att göra någonting för dem som inte har råd att betala taxi och inte har andra möjligheter än att åka tunnelbana när de tvingas in till centrum trots att de är rädda.

Det finns anledning att oro sig. Enligt statistiken utsätts per år 6 % av befolkningen för någon form av hot eller våld. Värst utsatta är unga män, trots att vanligtvis äldre kvinnor uttalar en större rädsla. Vad skall vi göra?

Ja, äntligen har regeringen insett behovet av en utökad polisutbildning, och det välkomnas. Årets satsningar på detta område kommer tyvärr inte att ge önskvärda resultat på länge. Det kommer fortfarande att finnas stora brister. Därför är förslaget om att administrativa uppgifter skall kunna utföras av annan personal än polisutbildad sådan väldigt viktigt – det har vi framfört tidigare. Det är bra att det genomförs. Jag undrar: Till hur många tjänster kommer pengarna att räcka? Har man räknat på det när det gäller de vakansmedel som finns i de fall där man inte i tillräcklig utsträckning kan tillsätta polistjänster?

Vi har ju också föreslagit en annan åtgärd för att åtminstone kunna behålla de utbildade poliserna. I fjol föreslog vi att 10 milj. kr. skulle avsättas för detta ändamål. Vi upprepar detta krav i år. Nu får vi höra att vi vunnit en halv seger – 5 miljoner avser regeringen att skjuta till, dock inte nu utan man avvaktar. Varför?

Familjens roll är viktig i detta sammanhang. Från borgerligt håll har vi talat om vårdnadsbidrag, som skulle kunna stödja och hjälpa familjer med barn tills barnet börjar skolan. Jag skulle vilja ställa en fråga när det gäller

prioriteringar för familjerna. Regeringen säger sig prioritera sex veckors semester framför sex timmars arbetsdag. Socialdemokratiska kvinnoförbundet prioriterar sex timmars arbetsdag. Var står justitieministern som är kvinna och socialdemokrat? Detta är viktigt. Man kan också fråga sig: Vad är viktigast för att minska brottsligheten, att familjen har mer tid för barnen varje dag eller sex veckor på sommaren?

Centern vill satsa på en bra skola för barnen med små klasser, hög lärartäthet och individualiserad undervisning för att ge barnen en bra start i livet och lära dem lösa konflikter på fredlig väg. Socialdemokraterna drar in på dessa resurser. Vad menas egentligen?

Jag skall helt kort något beröra frågan om videofilmer. Det sägs i svaret att saken utreds, att man överväger skärpningar av lagstiftningen mot dem som överskrider gällande regler. Varför inte förhandsgranska videofilmer, så som vi i centern länge har krävt? Då slipper man ju straffa dem som har brutit mot reglerna, vilket inneburit att våra barn utsatts för sådant som vi inte accepterar.

Till sist några ord om den nya "knivlagen", som ju blev verkningslös. Jag skall nämna några siffror från Danmark. Där införde man den s.k. knivlagen i februari 1988, och det har visat sig att det under 1988 förekommit fyra knivmord på allmän plats jämfört med 30 år 1986. När inför vi motsvarande lag om förbud mot bärande av kniv på allmän plats?

Anf. 19 JERRY MARTINGER (m):

Herr talman! Enligt uppgift från dem som arbetar på fältet har ungdomsbrottsligheten, och då inte minst gatuvåldet, ökat under de senaste åren. De brott som begås av ungdomar har blivit fler men också grövre. Många tonåringar har utvecklat en vanebrottslighet och ingår nu på ett helt annat sätt än tidigare i den organiserade brottsligheten.

En orsak till att den här ökningen inte alltid avspeglar sig i statistiken är bl.a. att det inte är tillåtet för polisen att registrera lagöverträdare under 15 år.

Polisen räknar med att det bara i Stockholms city finns ett trettiotal pojkar i åldern 14–16 år som lever på stölder. De står i kontakt med hälare, av vilka de får sina stöldupdrag.

Stöldbrotten hänger också i många fall samman med gatuvåldet, eftersom stölderna begås med hjälp av våld eller hot om våld. Men det finns också ett våld som kan särskiljas från stöldbrotten, ett våld som begås utan att gärningsmannen vill göra något tillgrepp, ett våld som inte har något annat syfte än våldet som sådant. Och *det är en ny företeelse.*

Bara under de senaste fem sex åren har Stockholm och de centrala delarna av andra städer och tätorter i vårt land utvecklats till – det vill jag påstå – bushål utan like i vår historia.

När det gäller exempelvis Stockholms city var det i början av 1980-talet så, att inga större gäng tilläts att samlas. Polisen var alltid där och skingrade dem. Man körde hem alla ungdomar under 15 år och störde effektivt narkotikahandeln. Som förstärkning till de civila poliserna fanns alltid uniformerad polis på plats, vilket förebyggde brott.

I dag kan stora gäng samlas ostört. 13- och 14-åringar vistas på Sergels torg

flera veckor i sträck utan att någon reagerar. Narkotikahandel och annan brottslighet sker öppet, och någon uniformerad polis syns över huvud taget inte till.

Ungdomsgängen håller på att ta över i Stockholms city, och det är ju inte så konstigt. Stockholm har ca 600 poliser färre än för fem sex år sedan.

Den kris som i dag råder inom polisen, och som i första hand beror på att det alltsedan socialdemokraterna återkom till makten 1982 rekryterats alltför få nya poliser, är *en* av de främsta orsakerna till att ungdomsbrottsligheten har ökat på det sätt som skett.

Herr talman! Den försämring av polisens resurser som har ägt rum under de senaste åren har minskat upptäcktsrisken och därmed också bestraffningsrisken, vilket i sin tur ökat benägenheten att begå brott.

I sitt svar till Ingbritt Irhammar pekar justitieministern på den ökning av polisresurserna som har skett i årets budget genom att man anslagit ytterligare medel till polishögskoleutbildningen.

De skador som de senaste årens minskade polisresurser har tillfogat polisens organisation, trovärdigheten till polisens arbete och rättssamhället i stort går emellertid inte att reparera på en gång. Regeringen har åsamkat polisväsendet och rättssamhället en svår kris, som kommer att bestå under hela 1990-talet. I sina budgetäskanden skriver rikspolisstyrelsen bl.a. följande: "Även med en höjd antagning till 600 aspiranter per år kommer – under förutsättning att avgångarna fortsätter att ligga på samma nivå som i dag – polisväsendet att ha ett rejält underskott under hela 90-talet."

600 nya polisaspiranter räcker alltså inte. De är ju för övrigt inte färdigutbildade förrän om tre år. 1 200 är vad som skulle behövas i ett första steg.

Moderata samlingspartiet föreslår därför att det utöver de i propositionen föreslagna 600 polisaspiranterna nyanställs 600 administrativa befattningshavarer. Många av de uppgifter som i dag utförs av polismän kan ju lika väl utföras av administrativ personal, varför man kan få fler polismän till yttre tjänst genom att anställa flera administrativa tjänstemän. En sådan förstärkning skulle, till skillnad från ökad antagning av aspiranter, ge omedelbar effekt.

Statsrådet säger att det i budgetpropositionen föreslagits att man övergångsvis skall öppna möjlighet för polismyndigheterna att i ökad utsträckning ta i anspråk annan personal för uppgifter som inte kräver den kompetens som följer med polisutbildningen. Ja, så står det i propositionen. Men det står också, herr talman, att man därigenom bara "i någon mån" kan täcka dagens brist på poliser. Regeringen är uppenbarligen medveten om att dagens situation inte kan klaras med mindre nyanställningar eller bara omfördelning av redan befintlig personal, utan att det erfordras omfattande nyanställningar.

Nu räcker det naturligtvis inte att bara öka antalet poliser för att komma till rätta med ungdomsbrottsligheten och gatuvåldet. Det är också väsentligt att den som bryter mot lagen blir föremål för en reaktion från samhällets sida. Justitieministern har redogjort för en rad åtgärder som hon anser vara väsentliga i detta sammanhang, men när det gäller bestämmelserna om åtalsunderlåtelse har inte justitieministern sagt någonting. Därför skulle jag

vilja passa på att fråga statsrådet om det från regeringens sida planeras några inskränkningar i de här bestämmelserna.

Anf. 20 KARIN AHRLAND (fp):

Herr talman! Jag skall i detta ärende fatta mig ganska kort.

I det förra inlägget sade jag att sent skall syndaren vakna, och detta är väl en kommentar som jag kan göra beträffande flera av de åtgärder som justitieministern räknade upp i det här ärendet. Det gäller faktiskt gränsen mellan misshandel och grov misshandel, våldsbrottens straffvärde samt en snabbare och mer markerad reaktion från samhällets sida mot unga lagöverträdare. Jag tror att jag själv väckte den första motionen 1983. Nu har den gått igenom, och det är ju bra. Det gäller också antagningen av polisaspiranter vid polishögskolan – detta för att ta några exempel. Men, herr talman, eftersom justitieministern numera inte bevakar frågorna om poliser – tror jag att jag lämnar den saken för att möjligen ta upp den med ett annat statsråd någon annan gång.

Jag har därför en enda fråga. Justitieministern återopade Margot Wallströms frågestund, eller vad vi skall kalla det för, här i riksdagen i december. Den gången frågade jag henne utan att få ett klart svar vad en hårdare straffskala i videovåldslagen innebär – om regeringen har lämnat tanken på censur av video. Nu säger justitieministern: "Ett förslag av våldsskildringsutredningen om skärpningar av lagstiftningen mot det s.k. videovåldet övervägs för närvarande i regeringskansliet." Eftersom jag inte fick något som helst svar av Margot Wallström och vi nu har justitieministern här, som är ansvarig för videovåldslagen, vill jag upprepa frågan: Kan man hoppas på att regeringen har övergivit tankar på censur?

Anf. 21 GÖRAN ERICSSON (m):

Herr talman! Ingbritt Irhammar har framställt en viktig interpellation. I anslutning till den kan det finnas skäl att, vid sidan av de anföranden som har hållits, komma med några synpunkter för att sedan sluta med fråga.

Jag tror att det förutom vad justitieministern har sagt i sitt interpellations-svar är viktigt att man när det gäller ungdomsbrottslighet också för in familjepolitiken som en del. Familjepolitiken hör samman med barns uppväxt eller misslyckade uppväxt. Vi har skolans ansvar och möjligheter. I skolan vistas barnen en mycket stor del av sin tid. Vilka är skolans möjligheter, och vilket ansvar tar skolan?

Dessutom har vi stödet till föreningslivet. Föreningslivets möjligheter att attrahera ungdom är någonting utomordentligt viktigt för ungdomen, inte minst för den ungdom som växer upp i storstäderna.

Vidare har vi, herr talman, drogmissbruket – alkoholen och narkotikan och därmed sammanhängande problem.

I svaret fick vi inte höra ett ord om familjepolitiken och inte heller ett ord om skolan och om missbruket, mer konkret.

Vi har också den sena reaktionen. Det går kanske många månader efter det att den unge har begått ett brott – kanske ett halvår eller ett år – innan samhället kommer dragande och säger: Vad har du gjort? Justitieministern har inte med ett ord berört den saken.

Detta, herr talman, innebär ju sammantaget sådana fundamentala brister att respekten för rättsväsendet sjunker. Och reaktionerna är verkningslösa. Det är många av oss riksdagsmän som är oroade över denna utveckling, och jag tror att också regeringen är oroad.

Jag vill fråga justitieministern: Är det inte dags att vi i de politiska partierna på initiativ från justitiedepartementet sätter oss ned och börjar diskutera alla de frågor som sammanhänger med detta? Jag tror inte att man kan göra ett ingrepp på ett område, ett ingrepp på ett annat område, och sedan räkna med att allt blir bra. Det är ett helhetsgrepp som vi måste ta i den här frågan. Justitieministern är ju den som skulle kunna sammankalla till sådana samtal, som jag faktiskt tror skulle bli mycket konstruktiva. Det finns hos alla partier en åstundan att nå fram till en lösning, till båtad för både barnen och deras föräldrar.

Anf. 22 Justitieminister LAILA FREIVALDS:

Herr talman! Ingbritt Irhammar sade i sitt inlägg att hon hade en lista på krav som också borde tillgodoses och som inte fanns med i mitt svar. Innan jag något kommenterar det, vill jag säga att jag uppskattar att Ingbritt Irhammars sätt att närma sig frågan om ungdomsvåldet visar på en bred syn på den här problematiken och en insikt om behovet att attackera den från många olika utgångspunkter.

Men när det gäller listan, som sedan föredrogs, tyckte jag inte att det var så många frågor som jag hade att ytterligare svara på. Det gällde först registrering av barn under 15 år som blir tagna som misstänkta för brott. När det handlar om barn under 15 år sker ju inte en vanlig domstolsprövning av frågan huruvida de har begått en brottslig gärning eller inte. Man kan alltså inte ta som ett faktum att de har begått ett brott. Detta är ett av skälen till att jag inte anser att man skall registrera de här händelserna.

Ingbritt Irhammar föreslår, för att det skall finnas ett underlag för en bedömning av i vilken omfattning barn under 15 år är involverade i sådan här verksamhet, att man skulle ha en registrering som var avidentifierad. Jag har i och för sig förståelse för den synpunkten. Problemet är bara att när den här diskussionen om registrering kommer upp så är det, såvitt jag har förstått, sällan det mindre krävande kravet som ställs. Det handlar i stället om sådana krav som t.ex. Jerry Maringer i dag ställer, nämligen att det skall ske en direkt registrering av barnet för att man skall veta vilka misstankar som tidigare har funnits mot detta barn. Ett problem som anges är att man inte vet huruvida ett barn som tas i samband med någon händelse har varit involverad redan tidigare. Då duger inte avidentifierad registrering, utan det blir fråga om en registrering som direkt anknyter till en viss person.

Det finns därför starka skäl som talar mot en registrering av barn under 15 år.

Jag vill i sammanhanget dessutom säga att det naturligtvis är så, att de personer som arbetar både inom polisen och inom socialtjänsten med de barn och ungdomar som har problem, vet ganska väl vilka problem barnen har. De känner också dessa barn mycket väl. De har egentligen inget behov av den här typen av registrering. Det är vi som sitter i politiska instanser som ibland har behov av att få statistik och överblick. Men mot det skall alltså vägas de

krav som de enskilda individerna – barnen i det här fallet – kan anföra i sammanhanget.

Ingbritt Irhammar tar upp polisfrågan. Därvidlag har jag ingenting annat att säga än att vi har gjort en satsning på polisen. Det behövs flera polistjänster, och det måste starta med att man tar in flera i utbildningen.

Min uppfattning om sex timmars arbetsdag tänkte jag inte gå in på. Min uppfattning är givetvis ingen annan än regeringens. Jag tror att det leder för långt om vi nu tar en så bred diskussion om ungdomsbrottsligheten, även om jag i princip anser att de här sakerna hänger ihop.

När det gäller en bra skola är det samma förhållande. Men jag vill ta tillfället i akt att protestera mot Ingbritt Irhammars påstående att regeringen drar in på resurserna till skolan. Det gör inte regeringen.

När det gäller förhandsgranskning av videofilm befinner jag mig i det läget att Ingbritt Irhammar kräver förhandsgranskning och Karin Ahrland kräver ett svar av mig huruvida socialdemokraterna har övergivit tanken på förhandsgranskning. Jag kan inte svara på den frågan; den bereds. Remissut-fallet var precis lika splittrat i denna fråga.

Knivlagen är verkningslös, påstår Ingbritt Irhammar. Jag ställer mig något frågande inför det påståendet. Jag tror nog att knivlagen har haft betydelse. Men jag har inte möjlighet att säga något mera konkret i den saken. Frågan utvärderas nu av vapenutredningen, så vi lär få veta hur verksam eller överksam den lagen har varit.

Jerry Martinger koncentrerade sig i sitt inlägg helt och hållet på den repressiva sidan. Det är bara poliserna och reaktionerna, straffen, som har betydelse när det gäller att bekämpa ungdomsbrotten, i det perspektiv som Jerry Martinger anlägger. Därför vill jag till honom säga att jag tror att de här andra åtgärderna är minst lika viktiga som någonsin åtgärder för att förstärka polisens resurser.

Jag måste dessutom protestera litet grand mot den oerhört mörka bild som Jerry Martinger målar upp – att det saknas poliser på gatorna i dag, eller att över huvud taget hela förklaringen till de problem som finns med vissa ungdomar är knuten till frågan hur många poliser det finns. Problematiken är betydligt mer komplicerad än så.

Jerry Martinger menar att jag i mitt svar inte nämnde åtalsunderlåtelse. Men det gjorde jag, även om det var kortfattat, genom hänvisning till de förändringar som har skett i lagen om unga lagöverträdare. Från den 1 juli 1988 har det införts vissa nya bestämmelser, som innebär förstärkning av institutet åtalsunderlåtelse, genom att man i samband därmed kan ställa krav på skötsamhet. Vid återfall i brottslig verksamhet finns det möjlighet att ompröva åtalsunderlåtelsen. Det finns möjlighet att utfärda bötesstraff genom strafföreläggande i stället för att utfärda åtalsunderlåtelse, även i de fall där böter inte ingår i straffskalan. Och vi har infört en metod som innebär att strafföreläggandet skall delges den tilltalade av åklagaren vid ett personligt sammanträffande, för att man skall få en tydligare reaktion från samhällets sida mot den unge. Det finns i anslutning till detta flera detaljer som jag inte kan gå in på.

Karin Ahrlands fråga anser jag att jag redan har besvarat.

När det gäller Göran Ericsson har jag det problemet att hur utförliga och

välskrivna jag än försöker göra mina svar, så tycks de vara obegripliga för Göran Ericsson. Han har uppenbarligen inte sett alla de hänvisningar jag gjort till det svar som Margot Wallström gav och som handlade om skolan, föreningslivet, droger, missbruk, sena reaktioner och helhetsbegreppet. Allt det trodde jag fanns i mitt svar.

Anf. 23 INGBRITT IRHAMMAR (c):

Herr talman! Först skall jag medge att min lista inte blev så lång som jag hade tänkt mig, för min tid räckte inte heller till. Men jag skall fortsätta uppräknningen av en mängd förslag som vi vill få stöd för i fortsättningen när det gäller att minska våldet.

Vi är återigen överens om att det behövs en snabb reaktion från samhällets sida mot våld, särskilt ungdomsvåld. Men vi har några förslag som hittills inte har vunnit gehör, och ett av dem gäller jourdomstolar för unga. Det skulle vara ett sätt att mycket snabbt behandla brott begångna av unga brottslingar. Vilken är justitieministerns syn på detta förslag? Kan man tänka sig en försöksverksamhet, precis som vi har försöksverksamhet med jourdomstolar för övriga brottslingar?

Vi har också tillsammans med övriga icke-socialistiska partier föreslagit ordningsbot för snatteri. Det är återigen fråga om en snabb reaktion när ett brott begås. Om tjuven blir tagen på bar gärning och erkänner, skulle han i stort sett kunna betala för varan plus en straffavgift direkt. Det skulle kännas, och så skulle saken vara ur världen. Detta har vi hittills inte fått gehör för, men det vore värt att i alla fall prova.

Förra året infördes möjlighet att låta brottslingar utföra ett visst skadelindrande arbete. Jag trodde själv väldigt mycket på den reformen. Det var tänkt som så att hade man slagit sönder en gatlykta skulle man hjälpa till att städa upp efter sig. Hade man sprejat på husväggarna skulle man tvätta av det. Det fanns många liknande förslag som lät väldigt lockande.

Jag har försökt höra mig för om hur lagen har fungerat och fått beskedet att man i ett enda fall kände till att den tillämpats. Som skäl till att den inte använts mer har det anförts att reglerna är för byråkratiska. Först skall den som har begått brottet godkänna att hon eller han gör någonting. Sedan skall arbetsgivaren godkänna att detta sker, och till slut skall facket kopplas in för att se att man inte tar jobb från någon. Från centerns sida kräver vi en snabb översyn eller ett nytt förslag för att komma till rätta med problemen, för idén är ju god.

När det gäller alkohol och narkotika vill jag säga att lagen fungerar precis som knivlagen. Fortfarande efter de samtal jag har haft med polisen och andra – det har inte varit samtal i tusental men ett visst antal – vill jag påstå att det har varit svårt att tillämpa knivlagen. Likadant är det svårt att tillämpa narkotikalagen. Eftersom fängelse inte finns i straffskalan är det svårt att ingripa. Vi hoppas att fängelse kommer att ingå i straffskalan narkotikabruk.

Anf. 24 JERRY MARTINGER (m):

Herr talman! Bakgrunden till min repressiva inställning, som justitieministern uttryckte det, är att jag är övertygad om att minskad upptäcktsrisk, och därmed också minskad bestraffningsrisk, ökar benägenheten att begå brott.

Justitieministern anser att jag målar upp en mörk bild och protesterar mot detta. Då vill jag säga att i den intervju som justitieministern ställde upp för och genomförde med en kvällstidning nyligen målar hon faktiskt upp en minst lika mörk bild.

Av vad justitieministern har sagt framgår att regeringen inte har några planer på lagändringar, som skulle göra att antalet åtalsunderlåtelse minskar. Det beklagar jag. Jag tycker att en regering, som inte är beredd att ändra sådana lagar som varje år leder till mer än 20 000 åtalsunderlåtelse, inte kan göra anspråk på att vara en trovärdig brottsbekämpare.

När det sedan gäller registrering av lagöverträdare under 15 år vill jag för min del tala om att jag anser att vi skall ha en identifierbar sådan registrering, eftersom detta är en förutsättning för att vi skall komma till rätta med ungdomsbrottsligheten och ungdomsvåldet. I dagens läge är det så att när ungdomar begår upprepade brott saknas uppgifter om deras tidigare brott, om brottskamrater, om förhållare, t.o.m. om föräldrar och kontaktmän. Det finns inga uppgifter över huvud taget. Det försvårar naturligtvis polisens arbete oerhört och minskar möjligheterna till en effektiv brottsbekämpning. Ytterligare en fördel med registrering av lagöverträdare under 15 år är att det då skulle bli möjligt att upprätta statistik över brott som begåtts av personer under 15 år. Sådan statistik existerar inte i dag. Det är en klar nackdel när man diskuterar åtgärder mot ungdomsbrottsligheten. Om man inte känner till omfattningen av brottsligheten är det givetvis svårt att vidta rätta åtgärder.

Anf. 25 KARIN AHRAND (fp):

Herr talman! Låt mig bara, för att undvika varje missförstånd, säga att även om jag inte har gått in på de olika detaljförslag som Ingbritt Irhammar och någon av moderaterna här nämnde, står jag bakom nästan alla dessa. Det råder en ganska stor borgerlig enighet därvidlag. Jag tycker inte att jag här behöver upprepa alla förslag. Däremot är det, som framgått tydligt, svårt för justitieministern att svara på frågan om videovåldet. Antingen blir Ingbritt Irhammar eller jag sur; det går inte att tillfredsställa oss båda. Situationen är inte så enkel. Det är naturligtvis också svårt att svara på frågan därför att det – jag utgår från det – också i justitieministerns parti finns olika uppfattningar såsom i de flesta andra partier. Men förr eller senare, Laila Freivalds, måste också landets justitieminister ta personlig ställning i denna fråga. Det är därför jag tog till orda. Jag är beredd att ställa upp på kravet på högre straff, men jag är inte beredd att ställa upp på censur.

När vi nu har fått en jurist som justitieminister, hoppas jag att hon tänker noga på att det principiellt är fel och farligt att gå in på den vägen i ett land, där man vill slå vakt om yttrandefriheten. Eftersom Laila Freivalds är jurist, som jag nyss sade, behöver hon inte ens bry sig om principer utan kan tänka ut hur besvärligt det skulle bli i den praktiska juridiken att tillämpa en lag med förhandsgranskning av videofilmer. Jag vill alltså på det bestämdaste avråda Laila Freivalds från att i denna fråga följa min borgerliga kollega från centern.

Anf. 26 GÖRAN ERICSSON (m):

Herr talman! Det råder uppenbarligen ett kaotiskt förhållande mellan justitieministern och mig. Jag förstår inte hennes interpellationssvar, och hon svarar inte på mina frågor. Men jag ställde faktiskt här i talarstolen en fråga, som jag tycker att jag kunde få svar på. Jag sade att det råder en oro bland riksdagsmännen, ute i kommunerna och i samhället över vad som händer med ungdomsvåldet. Många gånger kan denna oro vara överdriven. Den piskas upp av pressen och andra medier. Men bakom denna oro finns faktiskt, precis som Jerry Martinger här sade, en rätt otäck utveckling. Den har sina tentaklar bland ungdomar – en fråga som tillhör socialdepartementets ansvarsområde, justitidepartementets och kanske även Margot Wallströms fögderi.

Eftersom detta problem har sådan vidd och eftersom det råder en allmän oro men också finns en vilja bland partierna att försöka lösa problemet med att våra barn far illa, ställde jag till justitieministern frågan: Vore det inte dags att vi samlade oss och hade överläggningar om hur vi skall kunna komma till rätta med problemen? Jag vill ha svar på frågan, för den är viktig. Jag tror att vi skall söka breda lösningar i för landet mycket besvärliga frågor.

Anf. 27 Justitieminister LAILA FREIVALDS:

Herr talman! Ingbritt Irhammar var inne på en del av de nyheter som gäller från den 1 juli 1988, och jag vill göra några kommentarer till detta.

Det som genomfördes den 1 juli innebär att det skall ske en snabbare hantering av unga lagöverträdare. I anslutning till den lagändringen startade en försöksverksamhet med skyndsamt handläggning, och det innebär förenklingar i hanteringen och en större samverkan mellan de involverade organen. Försöksverksamheten pågår på tio orter i landet.

Denna försöksverksamhet kommer tillsammans med nyheterna genom lagändringen den 1 juli att utvärderas av brottsförebyggande rådet, och vi får då möjligheter att se om det har funnits trögheter som har gjort att de goda idéerna inte har fått genomslag fullt ut. Det gäller bl.a. att använda möjligheten att förelägga den unge att ställa till rätta vad han har gjort. Jag tror att det är en utmärkt lösning som har tagits fram, men det är möjligt att det via ytterligare åtgärder måste säkerställas att den kommer till större användning än hittills. Utvärderingen bör ge underlag för det.

Till Jerry Martinger vill jag säga att jag inte delar uppfattningen att det i huvudsak är risken för upptäckt som får oss människor att avstå från brott. Jag delar inte heller uppfattningen att vi måste känna till omfattningen av ungdomsbrottsligheten för att kunna vidta åtgärder. Även om det är i ringa omfattning som barn och ungdomar far illa, är min uppfattning att det är skäl nog att vidta åtgärder.

Det förefaller som om jag har svårt att tillfredsställa både Karin Ahrlund och Ingbritt Irhammar i frågan om censur. Låt mig säga att jag faktiskt fortfarande har en liten ambition att hitta en lösning som tillfredsställer er båda. Vi får se om jag lyckas med det.

Ja, jag inser, Göran Ericsson, att alla människor i vårt land känner oro för vad som händer med ungdomen och att det finns en politisk enighet om det. I alla de frågor som blir aktuella i diskussionen om ungdomsbrottsligheten är

breda lösningar självfallet nödvändiga. Jag hälsar Göran Ericsson och hans parti välkomna till diskussioner om dessa frågor i anslutning till de propositioner som regeringen lägger fram och de motioner som olika riksdagsmän väcker. Jag delar uppfattningen att det är viktigt att de politiska partiernas – i och för sig ibland olika – värderingar inte leder till att vi inte försöker hitta lösningar på sådana problem som vi ändå är överens om är svåra och måste ha en lösning. Välkommen i den diskussionen, Göran Ericsson!

Anf. 28 INGBRITT IRHAMMAR (c):

Herr talman! Det kan nog bli nödvändigt med åtgärder för att se till att de lagar som nyligen har införts skall kunna vara mer verkningsfulla.

Jag fortsätter att gå igenom min lista över förslag och åtgärder som vi har lagt fram från centerns sida, för att åtminstone föra fram dem i dag igen. Den som hör det kanske anpassar sig till tankegångarna mer och mer för varje gång.

Vi har föreslagit konfrontation mellan brottsling och offer – naturligtvis på offrets villkor. Vi tror nämligen att en brottsinsikt hos brottslingen är mycket värdefull. I de fall där offren orkar med en sådan konfrontation skulle brottsinsikten kunna öka. Vad är justitieministerns syn på det?

Jag har inte hunnit gå in på centerns syn i fråga om att skydda offren, och jag skall nämna några åtgärder som vi vill vidta på detta område. Vi vill öka stödet och hjälpen, och sådana åtgärder har också påannonserats från regeringen. Jag vill därför tipsa om ett par saker.

Först och främst skall polisen alltid ha tid att ta sig an offret. Vid lägenhetsinbrott bör offret automatiskt få besök av polisen. Polis och åklagare skall automatiskt driva offrets skadeståndskrav och sak i domstol och även tidigare.

När skadestånd har utdömts borde det vara statens uppgift att gå emellan om brottslingen inte kan betala. Det är särskilt viktigt om brottslingen t.ex. är villkorligt frigiven. Stödet måste alltså öka på den sidan.

När det gäller kvinnor som har utsatts för våld föreslår centerpartiet i en motion till årets riksdag att straffskalan skall utökas till tolv månaders fängelse för att anhållan skall kunna göras under tiden före häktning.

Vi föreslår också att vissa offer som känner sig mycket utsatta och rädda – det finns sådana extrema fall – borde ha rätt till trygghetslarm, lika väl som sådana finns inom åldringsvården.

Vi vill ytterligare förbättra möjligheterna att få hjälp av målsägarbiträde. Det har visat sig, trots att lagen inte har varit i kraft så länge, att det kan vara svårt att få stöd och hjälp under förundersökningstiden.

Det gäller naturligtvis också att vara mera restriktiv med permissioner för brottsaktiva, då många brott begås under permissioner.

Anf. 29 JERRY MARTINGER (m):

Herr talman! Justitieministern säger att upptäcktsrisk och därmed bestraffningsrisk inte minskar benägenheten att begå brott. Jag vill då peka på en specialinsats som polisen i Stockholm gjorde under sommaren 1988.

Under tio nätter bevakade några tiotal poliser ett mindre område i city.

Under denna korta tid greps nära 30 personer misstänkta för bl.a. skadegörelse, stöld, rån och misshandel. Till detta kom att 30 trafikbrott rapporterades och att 20 minderåriga kördes hem eller till sociala myndigheter. Efter hand spreds ryktet om denna intensiva polisinsats i city, och det resulterade i att brottsligheten minskade kraftigt under tiden därefter, då människor fick klart för sig att polisen snabbt kunde vara på plats om brott begicks.

När det gäller registrering håller jag med justitieministern om att åtgärder självfallet skall vidtas så fort man får reda på att barn eller ungdomar far illa. Men justitieministern måste väl ändå i rimlighetens namn hålla med om att det är lättare att vidta riktiga åtgärder mot en viss typ av brottslighet om man känner till den brottsligheten närmare.

Anf. 30 Justitieminister LAILA FREIVALDS:

Herr talman! Till Ingbritt Irhammar vill jag säga att förslaget om konfrontation mellan offer och brottsling är en idé som har prövats inom ramen för vissa brottsofferjourer, och jag kommer med intresse att följa hur de experimenten utvecklar sig.

När det gäller förslaget att polisen skall besöka offren i samband med brott vet jag att polisen har ambitionen att i största möjliga utsträckning arbeta på det sättet.

Det har ganska nyligen genomförts vissa lagjusteringar som ökar möjligheten att få målsägarbiträde och åklagare som biträder vid talan om skadestånd i bl.a. brottsmål.

För att förebygga alla missförstånd vill jag säga till Jerry Martinger att avsikten med mitt påpekande inte var att säga att upptäcktsrisken inte har betydelse för benägenheten att begå brott. Vad jag reagerade mot var Jerry Martingers sätt att framställa det så att upptäcktsrisken var det huvudsakliga skälet för att människor avstod från brott. Upptäcktsrisken har givetvis betydelse för brottsbenägenheten.

Överläggningen var härmed avslutad.

5 § Svar på interpellation 1988/89:87 och fråga 1988/89:347 om försvarets roll i den offentliga försvarsdebatten

Anf. 31 Försvarsminister ROINE CARLSSON:

Herr talman! Gudrun Schyman har mot bakgrund av en av överbefälhavaren nyligen genomförd annonskampanj frågat om jag kommer att vidta några åtgärder med anledning av att försvaret lägger ut nästan 3 milj. kr. på en annonskampanj i dessa tider, då man tydligen är i skriande behov av pengar, och om jag är beredd att ta initiativ för att den hittills rådande synen på försvarets roll i den offentliga debatten skall fortsätta gälla.

Birger Schlaug har mot bakgrund av annonskampanjen frågat statsministern om han – som Birger Schlaug uttrycker det – har för avsikt att stoppa militärens propaganda. Frågan har överlämnats till mig för besvarande.

Jag vill inledningsvis beröra de statliga myndigheternas informationsverksamhet.

Prot. 1988/89:51
17 januari 1989

*Om försvarets roll i den
offentliga försvarsde-
batten*

I slutet av 1960-talet konstaterades ökade krav på en allsidig och objektiv information till medborgarna om det allmännas verksamhet. År 1971 bildades därför nämnden för samhällsinformation med uppgift att verka för samordning av de offentliga organens informationsinsatser utifrån individens informationsbehov och i syfte att samhällets resurser för informationsverksamhet skulle utnyttjas effektivt. Nämnden avvecklades vid utgången av år 1981 med motiveringen att myndigheternas kompetens inom området byggts ut och att praktiskt taget alla myndigheter hade informationsansvariga tjänstemän.

Av intresse i detta sammanhang är att dåvarande budgetministern i budgetpropositionen 1979 vid behandlingen av nämndens anslag anförde att huvudregeln borde vara att myndigheternas information skall vara värderingsfri och endast avse frågor som statsmakterna redan har beslutat om samt att opinionsbildning före beslut bör överlätas på politiska partier, andra organisationer och massmedierna. Jag förmodar att det kan vara detta som Gudrun Schyman syftar på då hon i sin interpellation talar om en tyst överenskommelse. Något direkt förbud mot opinionsbildande information har dock inte utfärdats.

I fråga om försvarsupplysning sägs i regleringsbrevet för myndigheterna inom försvarsdepartementets område att myndighet som lämnar information till allmänheten om sin verksamhet skall dels redovisa huvudpunkterna i säkerhets- och försvarspolitik, dels sina uppgifter och sin verksamhet inom ramen för den fastlagda säkerhets- och försvarspolitik.

Personalens skyldigheter i fråga om att lämna försvarsinformation behandlas också i det s.k. tjänstereglementet för försvarsmakten (FFS 1983:31). Där sägs bl.a. att försvarsinformationens ändamål är att sprida kunskap om vår säkerhetspolitik, om totalförsvaret samt om det militära försvaret och dess roll i totalförsvaret. Försvarsinformationen skall vidare skapa tillit till vårt försvar och våra försvarsmöjligheter. Försvarsinformationen skall utgå från de mål för säkerhetspolitiken som regering och riksdag har fastställt. Den skall inriktas på att belysa de uppgifter som regering och riksdag har lagt på försvarsmakten. Dessa riktlinjer måste naturligtvis också tillämpas på myndigheternas försvarsinformation.

Att jag här relativt utförligt behandlat försvarsinformationen beror på att jag vill klargöra att försvarsinformation är en fullt legitim och önskvärd verksamhet för våra myndigheter. Den informationskampanj som överbefälhavaren nu genomför ger emellertid anledning till vissa överväganden.

Jag vill inte påstå att kampanjen som helhet formellt strider mot de krav som är uppsatta för försvarsinformationen. När det gäller enskilda inslag i kampanjen, sedda mot bakgrund av tidpunkten för den, är jag dock något tveksam, eftersom det här tydligen har uppkommit en del missförstånd hos den allmänhet som kampanjen riktar sig till.

Som svar på de konkreta frågor Gudrun Schyman och Birger Schlaug ställt vill jag säga att jag inte avser föreslå regeringen att vidta några åtgärder med anledning av de affischer och annonser som nu visats. Däremot avser jag att med överbefälhavaren ta upp vissa principiella frågor om försvarsmyndigheternas informationsverksamhet.

Herr talman! Jag skall be att få tacka försvarsministern så mycket för svaret och för den grundliga genomgången av försvarsinformationsfrågan. Jag vet egentligen inte varför försvarsministern har gjort den, för jag har faktiskt inte på något sätt ifrågasatt de statliga myndigheternas legitima rätt att bedriva informationsverksamhet.

Man kan naturligtvis ifrågasätta kostnaderna, särskilt i tider av sådan ekonomisk kris som försvaret – åtminstone enligt militärerna själva – befinner sig i. Enligt de efterforskningar som jag har gjort är kostnaden för informationsverksamheten för samtliga försvarsgrenar, dvs. försvarsstaben, arméstaben, marinstaben och flygstaben, totalt nästan 25 milj. kr. per år. En del av de pengarna går till information i samband med rekrytering, men den största delen går, såvitt jag har förstått, till att ge ut de olika stabernas egna tidningar. Jag måste erkänna att jag inte läser dem regelbundet, så jag kan inte uttala mig om informationsvärdet i dem, men om tonen är likadan i dessa tidningar som i den informationskampanj som har föranlett den här diskussionen, tycker jag att det finns all anledning att vara betänksam.

Den särskilda informationskampanj som nu fått 3 milj. kr. i anslag, utöver det årliga anslag som försvarsstabens informationsavdelning annars har, är osmaklig på många sätt. Kampanjen sammanfaller i tiden med en försvarsdebatt som ensidigt propagerar för mer pengar till militären, där generaler och majorer fullkomligt dränker okritiska massmedia i mer eller mindre paranoidea hotbilder, som beskriver ökade risker för isolerade fiendliga angrepp på Sverige. I detta klimat tar militärer internationella nedrustningsförslag till intäkt för en ökad upprustning av det svenska försvaret! Samtidigt har världen inlett en ny avspänningsfas, som förmodligen har förutsättningar att bli mer djupgående och varaktig än någon tidigare. Medeldistansvapen skrotas, Sovjet gör ensidiga nedskärningar av sina konventionella styrkor och de internationella nedrustningsförhandlingarna har äntligen gett nytt hopp.

Det naturliga i ett sådant läge vore förstås att regeringen, utifrån det förändrade internationella säkerhetspolitiska läget, gjorde en ordentlig översyn av de traditionella hotbilderna, innan den över huvud taget gav några ökade anslag till militären, vare sig det gäller information eller annat.

Det andra osmakliga i annonskampanjen är tonen. Vad betyder det egentligen när man säger att "Varje land har en armé, sin egen eller någon annans"? Vad betyder det egentligen när man säger att "Sverige är fantastiskt – det finns det fler som tycker."? Jo, enligt min mening betyder det att man vill framkalla fiendebilder, att försvarsstaben vill få oss att tro att fienden lurar runt knuten, står beredd vid våra gränser och tänker kasta sig över oss om vi inte "visar tänderna", dvs. om vi inte visar upp ett förstärkt militärt försvar. Det är en hotfull demagogi som uttrycker exakt den mentalitet som håller världens kapprustning i gång.

Kampanjen har väckt anstöt på många håll. Militärer vid nedläggningshottade förband har reagerat av ekonomiska skäl och har dessutom påpekat för mig att det föreslagits att anslaget skall utgå under tre år, dvs. under ytterligare två år, och därmed kommer att belöpa sig till 9 milj. kr. En av

mina frågor till försvarsministern är därför om detta är sant och om anslaget har beviljats.

Också den allmänna opinionen har reagerat och bl.a. kanaliserat sina protester genom fredsrörelsens motkampanj, som resulterade i en helsidesannons i Expressen dagen före julafton. Jag kan försäkra försvarsministern att vartenda öre till den annonsen var bekostat av oss själva, inte av skattebetalarnas pengar.

Såvitt jag kan förstå av interpellationssvaret har också försvarsministern reagerat. Sin vana trogen är han inte så tydlig och inte så mångordig i sin kritik, kanske beroende på tidigare erfarenheter – vad vet jag – men bakom beskedet att försvarsministern skall "ta upp vissa principiella frågor om försvarsmyndigheternas informationsverksamhet" utgår jag ifrån att det döljs en äkta upprördhet över annonskampanjens utformning. Om inte, skulle jag vilja veta vad det är för frågor som försvarsministern då tänker ta upp i sina överläggningar med överbefälhavaren och vad de annars är föranledda av.

Anf. 33 BIRGER SCHLAUG (mp):

Herr talman! Också jag får tacka för svaret, och jag är lätt tillfredsställd över att försvarsministern är något irriterad på ÖB – det tycker jag mig kunna läsa ut mellan raderna – och över den miljonsatsning på annonser och annat där man fört ut ren militärpropaganda. Jag tycker också att det är bra att statsrådet skall ta itu med frågan, och jag ställer samma fråga som Gudrun Schyman tidigare framförde: Vad innebär det förhållandet att man skall ta upp diskussioner med ÖB?

Det märkliga är att budgeten för denna enda annonskampanj är större än det civila försvarets hela informationsbudget. När skall det civila försvaret få några pengar för att informera om det sårbara samhälle som socialdemokrater och andra partier har byggt upp och vilka risker som detta för med sig?

När jag tog del av kampanjen blev jag ganska beklämd. Nu pågår en intensiv period av nedrustning och avspänning, men svensk militär för kampanjer som kunde höra hemma i Sovjet eller USA under det kalla krigets dagar. Det är ganska nedslående. Jag tycker att ÖB visar en stor brist på omdöme. Jag har inget som helst förtroende för en militär ledning som kan bete sig så omoget, så omedvetet och så omdömeslöst som här har skett. Jag förstår att försvarsministern inte kan instämma med mig i denna kraftiga kritik, men han kanske gör det tyst.

Nedrustning och fredsarbete borde faktiskt gälla också vårt land. Militären kostar varje dag 70 milj. kr., och nu vill den alltså ha mer pengar. För det ändamålet ägnar man sig åt kampanjer som dels är att anse som hets mot folkgrupp, dels håller samma moraliska och estetiska nivå som bilförsäljning eller något sådant. Det civila försvaret står i själva verket när det gäller att informera helt utan resurser. Överstyrelsen för civil beredskap har fråntagits medel efter den underbara natten mellan folkpartiet och socialdemokraterna då man ägnade sig åt att plocka över pengar från civilförsvaret till det militära försvaret. Man har också klart och tydligt beskrivit hur enormt sårbart vårt land är. När skall civilförsvaret få medel och resurser att föra ut sin syn i detta sammanhang, t.ex. 3 milj. kr., som militärens propagandakampanj kostade?

Anf. 34 Försvarsminister ROINE CARLSSON:

Herr talman! Jag vill bara göra någon kommentar till det som har redovisats här.

Vad jag ville säga med mitt svar var att det är betydelsefullt att den information som lämnas av myndigheterna också uppfattas som just information. Uppenbarligen har ju den informationskampanj som försvarsstaben genomfört missuppfattats av vissa, och det är naturligtvis inte bra. Vårt försvar är ett hela folkets försvar, och det är ett förtroende som skall vårdas.

Det framfördes också en fråga om hotbilderna. En översyn av hotbilder och säkerhetspolitik skall ju nu genomföras av den s.k. försvarskommittén, som regeringen har tillsatt. Av svaret framgår ju också att jag direkt med överbefälhavaren skall ta upp vissa principiella frågor om myndigheternas informationsverksamhet, och jag hoppas på tillgift från de båda deltagarna i debatten om jag vill föra den överläggningen direkt med överbefälhavaren.

Anf. 35 GUDRUN SCHYMAN (vpk):

Herr talman! Jag kan inte utan vidare säga att jag inte har någon som helst tilltro till försvarsministern. Jag är alldeles ny här i riksdagen och har inte så lång erfarenhet. Jag ställer naturligtvis mycket stora förhoppningar till de överläggningar som försvarsministern nu skall ha med ÖB, och jag hoppas också att försvarsministern därvid vidarebefordrar vad som som sägs av hans underlydande. När jag i en radiodebatt talade med den som på försvarsstaben var ansvarig för försvarskampanjen, var denne mycket förtjust över utformningen av kampanjen. Han var också oerhört förtjust över det väldiga gensvar som han tyckte sig ha fått från allmänheten. Han sade att folk verkligen hade hört av sig i mängd, och detta hade ökat intresset för försvaret oerhört mycket. Vi hade mycket olika uppfattningar om hur verkligheten ser ut i denna fråga, och jag gläder mig åt att försvarsministerns bild är betydligt mera lik min än den ansvarige tjänstemannens.

Jag skulle vilja ge försvarsministern ett tips inför de förestående överläggningarna, vid vilka jag inte kommer att ha förtroendet att få närvara. Jag antar att försvarsministern har sett en helsida i Dagens Nyheter som Industrigruppen JAS infört om att JAS Gripen lyfter Sverige och om att Sverige behöver visioner. Visionen i det sammanhanget gällde JAS-planet, vilket som vi alla vet kostar oerhört mycket pengar, inte ens är klart och dessutom bygger på tanken på export. Det är en i den politiska diskussionen nu mycket aktuell fråga. En kraftig fredsopinion i Sverige vänder sig emot export av krigsmateriel över huvud taget.

En av undertecknarna av helsidan är Försvarets Fabriksverk, och bakom dem ligger statliga pengar. Jag har inte kontrollerat deras budget för information, men jag menar att denna helsida, som jag är säker på att försvarsministern har läst flera gånger, är en fantastisk partsinlaga. Det är inget tvivel om den saken.

Jag skulle vilja skicka med den här helsidan till överläggningarna med ÖB med förhoppning om att också denna fråga kommer upp på dagordningen. I övrigt får jag hoppas att jag får rapporter från överläggningarna, så att mitt förtroende för försvarsministern kan förbli obrutet.

Prot. 1988/89:51
17 januari 1989

*Om systemet för älg-
jakt*

Anf. 36 BIRGER SCHLAUG (mp):

Herr talman! Eftersom regeln har blivit den att man tar pengar från det civila försvaret och lägger på det militära, kan annonskampanjen ses också i det perspektivet. Här tar man ytterligare pengar från civilförsvaret och lägger över på det militära försvaret. Därför ställer jag till försvarsministern frågan om han är villig att öka informationsbudgeten också för den civila sidan. Den stora kris som vi i dag har gäller den civila delen av försvaret, sårbarheten osv.

Till Gudrun Schyman vill jag bara säga att det inte är försvaret som har satt in annonsen utan militären.

Överläggningen var härmed avslutad.

6 § Svar på interpellation 1988/89:84 om systemet för älgjakt

Anf. 37 Jordbruksminister MATS HELLSTRÖM:

Herr talman! Anna Wohlin-Andersson har frågat mig vilka åtgärder jag ämnar vidta för att få länsstyrelserna att i sina älgjaksbeslut följa intentionerna i riksdagens beslut om ny jaktlag.

Efter riksdagens beslut om ny jaktlag har statens naturvårdsverk utfärdat en ny jaktkungörelse. Kungörelsen består av föreskrifter och allmänna råd om bl.a. registrering av licensområden för älgjakt. De allmänna råden bygger på uttalanden i lagens förarbeten.

När det gäller egentligt licensområde, eller A-område, vill jag framhålla följande.

I förarbetena till den nya jaktlagen framhålls vikten av att få till stånd ett system, som är dynamiskt i den meningen att en förbättrad samordning hela tiden skall eftersträvas för bildande av licensområden, vilka är tillräckligt stora för en s.k. produktionsanpassad jakt, dvs. en jakt som är anpassad till älgproduktionen på den mark som står till förfogande. Jordbruksutskottet har särskilt understrukit att ökade krav bör ställas på de egentliga licensområdenas storlek och arrondering.

En s.k. produktionsanpassad avskjutning förutsätter att man fäller både vuxna djur och kalvar. Detta skall normalt återspeglas i tilldelningen för varje enskilt licensområde. Detta är emellertid inte möjligt i de minsta s.k. A-områdena, som bara kan tilldelas ett vuxet djur per år. Det är alltså en strävan att åstadkomma en produktionsanpassad avskjutning som, tillsammans med jaktlagens bestämmelse om att ett egentligt licensområde skall kunna tilldelas minst ett vuxet djur per år, utgör bakgrunden till naturvårdsverkets allmänna råd om vilka krav som bör ställas på sådana licensområden.

När det sedan gäller de s.k. särskilda licensområdena, eller B-områdena, har riksdagen i fem punkter angett vissa principer, som bl.a. bör vara vägledande vid bedömningen av om det finns särskilda skäl för en registrering. Länsstyrelsens beslut är emellertid också beroende av att andra villkor är uppfyllda, t.ex. att arealen inte är alltför liten.

Ett beslut av en länsstyrelse att under en eller flera dagar endast tillåta kalvjakt inom B-områdena har kommit till för att kunna tillåta så lång jakttid

som möjligt för dessa områden. Alternativet skulle ha varit en kortare jakttid med rätt att fälla endast ett vuxet djur. Denna utformning av tillståndet är ett sätt att dels få till stånd något av en produktionsanpassad jakt även inom dessa områden, dels möjliggöra en förmånligare jakt för jakträttsinnehavaren.

Sammanfattningsvis anser jag att jaktkungörelsen står i överensstämmelse med riksdagens beslut och innehåller de föreskrifter och allmänna råd som behövs för att länsstyrelserna i sina älgjaksbeslut skall kunna följa intentionerna i riksdagens beslut om ny jaktlag. Några åtgärder av det slag Anna Wohlin-Andersson efterlyser behövs därför inte.

Anf. 38 ANNA WOHLIN-ANDERSSON (c):

Herr talman! Jag får tacka för svaret.

Tyvärr tycker jag att svaret är helt värdelöst. Jag har frågat jordbruksministern varför naturvårdsverkets råd och anvisningar kring den nya jaktlagen inte överensstämmer med riksdagsbeslutet. Statsrådet läser då innantill ur den försvarsskrift som naturvårdsverket gjort. Har inte jordbruksministern någon egen uppfattning i de här frågorna? Finns det ingen på departementet som kunde ha satt sig ned och jämfört riksdagsbeslutet och jaktlagen med naturvårdsverkets anvisningar?

Låt mig nu ta Mats Hellströms svar bit för bit.

Så här står det i svaret: "Kungörelsen består av föreskrifter och allmänna råd om bl.a. registrering av licensområden för älgjakt. De allmänna råden bygger på uttalanden i lagens förarbeten."

Skall inte de allmänna råden bygga på vad riksdagen faktiskt beslöt, inte på uttalanden i förarbetena? Det är min första följdfråga till jordbruksministern.

I svaret heter det vidare: "Jordbruksutskottet har särskilt understrukit att ökade krav bör ställas på de egentliga licensområdenas storlek och arrondering."

Det är inte sant att jordbruksutskottet har talat för ökade arealkrav. I jaktlagens 33 § anges kravet vara en årlig avskjutning av ett vuxet djur. Naturvårdsverkets påstående att arealkravet för A-licens skall vara två djur är ett byråkratiskt påhitt utan stöd i gällande författning. Min andra följdfråga till jordbruksministern blir därför: Skall länsstyrelsen rätta sig efter riksdagsbeslutet och jaktlagen eller efter naturvårdsverkets egenhändigt tillverkade allmänna råd? Det vill jaktlaget där hemma ha svar på.

I andra stycket på s. 2 i svaret sägs om B-områdena: "Länsstyrelsens beslut är emellertid också beroende av att andra villkor är uppfyllda, t.ex. att arealen inte är alltför liten."

Det finns endast *ett* arealkrav i riksdagsbeslutet, och det är att B-områdena inte skall vara mindre än 5 hektar. Den ena av de markägare som jag personligen känner till som fått avslag på sin ansökan om B-licens har 65 hektar, den andre har 75 hektar. Båda uppfyller klart punkt 4 i de särskilda villkoren, den förste dessutom klart punkt 2. Alltså strider avslagen direkt mot riksdagsbeslutet. Min tredje följdfråga blir därför: Vad anser jordbruksministern att de båda och andra i deras situation skall göra för att få sin rätt?

I svaret fortsätter jordbruksministern: "Ett beslut av en länsstyrelse att

under en eller flera dagar endast tillåta kalvjakt inom B-områdena har kommit till för att kunna tillåta så lång jakttid som möjligt för dessa områden.”

Det är struntprat. Normen skall ju vara fem dagar valfritt djur. Tag nu t.ex. Kalmar län. Där beslöt länsstyrelsen att jägarna på B-områden, alternativt generella områden, fick jaga endast fyra dagar, fick jaga endast handjur och under två dagar endast kalv. Samtidigt ökar man tilldelningen till A-områdena! Var finns överensställningen med riksdagsbeslutet och jaktlagen? Det är min fjärde följdfråga till jordbruksministern. Hur skall de drabbade i det här fallet få rätt?

Till sist säger jordbruksministern att han anser ”att jaktkungörelsen står i överensstämmelse med riksdagens beslut och innehåller de föreskrifter och allmänna råd som behövs för att länsstyrelserna i sina älgjaksbeslut skall kunna följa intentionerna i riksdagens beslut om ny jaktlag”. Men de allmänna råden följer ju inte riksdagsbeslutet, och många länsstyrelser gör det inte heller! Tänker Mats Hellström verkligen inte göra någonting åt missförhållandena? Vem är det som bestämmer här i landet? Kan myndigheter så flagrant bryta mot riksdagsbeslut utan att det ansvariga statsrådet säger någonting annat än ja så?

Anf. 39 OLLE ÖSTRAND (s):

Herr talman! Med anledning av det mycket märkliga svar som jordbruksministern här har lämnat tycker jag att det finns anledning att något erinra om bakgrunden till det riksdagsbeslut som vi fattade våren 1987 om bl.a. den framtida älgjakten. Riksdagen sade då bestämt nej till den hårda reglering av avskjutning på de mindre markerna som föreslogs i propositionen. I propositionen föreslogs att man endast skulle få skjuta kalv på de mindre markerna.

Det fanns flera skäl till att riksdagen sade nej till detta. Ett av skälen var att Sverige är ett av världens älgstätaste länder. Ca 45 % av älgstammen finns i vårt land. På den areal på vilken vi i Sverige skjuter 1 000 älgar skjuter man i Amerika drygt 11 älgar, i Ryssland knappt 6, i Norge 200 och i Finland 457.

Ett annat mycket viktigt skäl var att många mindre markägare och marklösa jägare inte hade ekonomiska möjligheter att ansluta sig till de stora licensområden där man i fortsättningen bara skulle få fälla vuxet djur. Det, jordbruksministern, var det viktigaste skälet till att jag personligen engagerade mig så hårt för att få till stånd en ändring i det ursprungliga förslaget. Med en så tät älgstam som vi har i Sverige har vi råd att vara generösa mot de mindre markägarna och de marklösa.

Det var mot den bakgrunden som riksdagen fattade beslut om att man under vissa omständigheter skulle få fälla ett vuxet eller valfritt djur även på de mindre markerna under en kort jakttid. De licensområden som vi beslutade om skulle då tillåta avskjutning av minst ett vuxet djur om året. Men som Anna Wohlin-Andersson säger gäller naturvårdsverkets anvisningar A-områden, och där skall man medge avskjutning av minst två älgar. Det strider alltså mot riksdagsbeslutet. På det sätt skapar man fler och fler B-områden, där man får avskjuta bara ett vuxet djur under en mycket kort och begränsad tid. Detta missgynnar konsekvent de mindre markområdena.

Med andra ord: Dessa anvisningar innebär i realiteten att man bakvägen försöker införa de intentioner som fanns i den ursprungliga propositionen. Det är naturligtvis fullständigt oacceptabelt.

Sedan skall man hålla i minnet att de mindre markerna utgör en mycket liten del av den totala arealen. Vi skall inte tro att man på dessa mindre områden skjuter av full tilldelning varje år. Man skjuter en mycket liten procent av den tilldelning man får. De generellområden som vi diskuterade i samband med att vi fattade riksdagsbeslutet utgjorde endast 4 % av den totala arealen, och man hade en avskjutning på 12 % av tilldelningen. Med andra ord har det ingen som helst betydelse för älgstammens utveckling vilken avskjutning man har på dessa mindre områden. Därför är det alldeles fel att man genom anvisningar skärper reglerna för avskjutningen på de stora områdena, allra helst mot bakgrunden av att vi fortfarande enligt många uppfattning har för stor älgstam. Detta innebär att man i många av de här stora licensområdena inte har möjlighet att under den ordinarie jakttiden fälla det antal djur som man fått tilldelning på. Man begär i stället extra tilldelning, varför det har blivit mer och mer vanligt runt om i Sverige att man bedriver vinterjakt på älg, vilket enligt mitt sätt att se och många andras uppfattning är fullständigt vansinnigt. Här tvingas jägarna många gånger mot sin vilja att fälla djur som har ofödda foster i sig. Därför vill jag vädja till jordbruksministern att se till att de beslut som riksdagen och regeringen har fattat också tillämpas av de föreskrivande myndigheterna, naturvårdsverket och de olika länsstyrelserna.

Anf. 40 Jordbruksminister MATS HELLSTRÖM:

Herr talman! Först vill jag framhålla för Anna Wohlin-Andersson vad inte minst jordbruksutskottet har sagt och att man inte bör citera bara andra i och för sig viktiga uppgifter. Skillnaden är ju den att Anna Wohlin-Andersson och Olle Östrand betonar en aspekt, medan riksdagsbeslutet handlar om två aspekter. Den ena är föreskriften att ett egentligt licensområde skall kunna tilldelas minst en vuxen älg per år. Den andra aspekten – och den är mycket viktig – är att vi skall ha en produktionsanpassad jakt, för att använda detta litet konstifika ord som dock brukas både av regeringen, av utskottet, i kammardebatten, av naturvårdsverket och av andra. Det innebär att man har en avskjutning, som är så stor att vi kan se till att älgstammen inte blir så omfattande att den åstadkommer stora skador på naturen och skogen, förorsakar trafikolyckor och annat. Det måste finnas en sådan balans, och det är det som ligger bakom tanken på produktionsanpassning. Detta framhävdes också mycket starkt i riksdagsbeslutet. Det är dessa två aspekter som man enligt riksdagsbeslutet måste betona, medan Anna Wohlin-Andersson och även Olle Östrand betonar bara en av dessa aspekter.

Vidare anser jag – och det sade jag i mitt svar på den fråga som Anna Wohlin-Andersson ställt till mig i interpellationen – att de allmänna råd och instruktioner som naturvårdsverket utarbetat överensstämmer med riksdagsbeslutet.

Riksdagen har också i sitt beslut om jaktlagen utgått från att det är viktigt att lagen såvitt möjligt anpassas till lokala förhållanden. Det medför att det blir olikheter beroende på förutsättningarna i de olika delarna av landet. De

olikheterna kan faktiskt vara någonting som man eftersträvar, eftersom man därigenom kan få en anpassning till lokala förhållanden. Att förhållandena är olika på olika håll är inte någonting konstigt. Det är tvärtom någonting som är ganska bra. Att ha en hård central modell i frågor, där förhållandena skiftar på olika håll, vore felaktigt. Men detta medför att man i olika länsstyrelser kan komma fram till olika instruktioner. Det är också förutsett. Men det är inte min sak att här kommentera beslut av länsstyrelserna i enskilda fall. Det vore fel, vi har inte ministerstyre i det här landet, och det vet Anna Wohlin-Andersson också. Självfallet avser jag inte att kommentera beslut som länsstyrelser fattat i enskilda fall. Däremot är det naturligt att besluten i olika län kan komma att skilja sig något. Det är ingenting konstigt med det. I en så inflammerad fråga som älgjakten brukar vara är det nog klokt att man har litet lokala anpassningar.

Anf. 41 ANNA WOHLIN-ANDERSSON (c):

Herr talman! Jordbruksministern sade att vi inte har något ministerstyre i det här landet. Det är riktigt, men en viss kunnighet i de frågor som departementet har att behandla tycker jag att vi har rätt att fordra.

Det är inte fråga om vad jordbruksministern som person har för uppfattning om älgjakten. Det finns väldigt många olika uppfattningar i det sammanhanget. Det är i stället fråga om vad riksdagen faktiskt beslutat och vad naturvårdsverket sedan skriver. Riksdagen beslöt att det för ett A-område skulle räcka med en avskjutning av minst en vuxen älg. Naturvårdsverket har gjort om det till att det skall gå åt två älgar för att det skall få vara ett A-område. Dessa allmänna råd har gjort att områden uppe i Norrland på 100 eller 200 hektar har blivit utan A-licens. Detta står helt i strid med riksdagsbeslutet. Riksdagen beslöt att man skulle ha möjlighet att få B-licens, om de som jagade bredvid en i licensområdet sade ja. Men nu har naturvårdsverket gjort om det i sina allmänna råd och säger att alla som gränsar till sökandens jaktområde skall vara eniga på den här punkten. Det står det inte ett dugg om i riksdagsbeslutet.

I ett av de fall jag tog upp har jägaren fått löfte av dem som finns bredvid honom. Han är till åren kommen och har aldrig varit med i någon jaktsamverkan. Ändå får han inte sin B-licens.

I riksdagsbeslutet stod det att alla jägare som var med i jaktlaget skulle beredas plats i det nya licensområdet, om det nu var så att man gick in i licensområdet. Det beslöt riksdagen precis av det skäl som Olle Östrand drog upp, nämligen att man ville slå vakt om de marklösa jägarnas möjlighet att jaga. Det har naturvårdsverket gjort om till att när det gäller antalet jägare som skall beredas plats i en ny jaktgemenskap bör sökanden inte ställa oskäligen krav i syfte att slippa ett samgående. Vad är "oskäligen krav"? Är det min son, min man eller min måg, och var går gränsen någonstans? Det skall inte naturvårdsverket lägga sig i. Det står att alla som varit med i jaktgemenskapen skall vara med. Och hur skall man kunna få rätt, när man överklagar till samma verk som utfärdat de felaktiga anvisningarna och när landets jordbruksminister, som har det högsta ansvaret för jakten, säger att han inte tänker göra någonting åt de felaktiga anvisningarna? Jag måste faktiskt ha ett svar på den frågan.

Anf. 42 OLLE ÖSTRAND (s):

Herr talman! Jag måste återkomma, jordbruksministern, till det faktum att riksdagen har fattat ett beslut om hur den framtida älgjakten skall bedrivas. Det är då naturligt för oss ledamöter att de föreskrivande myndigheterna skall utfärda anvisningar som stämmer överens med riksdagsbeslutet. Jag håller fullständigt med Anna Wohlin-Andersson i det fallet. Faktum är att man inte har gjort det. Man har gått ifrån riksdagsbeslutet genom att man har utfärdat regler som ensidigt gynnar älgjakten inom de större områdena på de mindre områdenas bekostnad. Det strider emot det riksdagsbeslut vi har fattat. Jag kan inte komma till någon annan uppfattning.

Det talas mycket om – jordbruksministern var också inne på det – produktionsanpassad älgjakt. Det låter mycket fint. Följden av att man stryker jakten på de mindre områdena kommer emellertid att bli att man måste skjuta desto mer på de större områdena. Det kommer därigenom att bli mer och mer vanligt att framför allt de stora skogsbolagen lägger in om extra tilldelning under vinterhalvåret. Vid den tiden har tjuren fällt sina horn. Det finns då inga älgar som har horn, och man kommer således att skjuta "över en kam". Jag frågar mig då vad det är för typ av produktionsanpassad älgjakt.

Nej, jordbruksministern, med den täta älgstam vi har i dag och mot bakgrund av det riksdagsbeslut vi har fattat borde man uppmana de föreskrivande myndigheterna att utfärda regler och anvisningar som stämmer överens med riksdagsbeslutet.

Till sist tycker jag att detta än en gång bevisar felet med den organisation vi har när det gäller jakt. Vi har jaktvårdskonsulenter ute på länsstyrelserna, som är avlönade av Svenska Jägareförbundet. Det är den enda expertis som länsstyrelserna har att tillgå. Vilken Jägareförbundets uppfattning om den framtida älgjakten är, det har jag fullständigt klart för mig. Det är naturligt att jaktvårdskonsulenterna ute i länen kanske mera sneglar på Jägareförbundets uppfattning än på riksdagsbeslutet.

Anf. 43 Jordbruksminister MATS HELLSTRÖM:

Herr talman! Jag är förvånad över det tonläge som Anna Wohlin-Andersson använder. Jag har dock varit med i riksdagen sedan 1969 och vet vilka inflammationer som älgjakten ibland brukar åstadkomma i debatten.

Jag vill ändå understryka att Anna Wohlin-Andersson bara talar om en del av riksdagsbeslutet. Riksdagsbeslutet handlar också om produktionsanpassad avskjutning. Det betyder att det normalt även måste skjutas kalvar. Talar man om att minst ett vuxendjur skall skjutas, måste det i normalfallet också innebära att en kalv skall skjutas, om vi inte skall få en älgstam som kommer att orsaka skador av olika slag. Det gäller skador på trafiken, skador i form av trafikolyckor och skador i skog och natur. Detta leder kanske till att helt andra inflammationer än sådana som tycks föreligga här i kammaren just nu kommer att uttryckas i den allmänna debatten.

Det är detta som har lett fram till naturvårdsverkets råd och även till den lokala anpassning som rimligen bör medföra att det kommer att bli litet olika på olika håll i landet. Det måste bli så, eftersom betingelserna är så skilda.

Jag har svarat på den fråga som ställdes. Frågan gällde om jag anser att dessa föreskrifter står i strid med riksdagsbeslutet. Det anser jag inte att de gör.

Anf. 44 ANNA WOHLIN-ANDERSSON (c):

Herr talman! Jag vet inte hur man skall bära sig åt för att få jordbruksministern att förstå att de allmänna råden står i strid med riksdagsbeslutet – och detta trots att man läser innantill ur både det ena och det andra.

Jordbruksministern säger att riksdagen har talat om produktionsanpassad jakt. Riksdagen har i så fall själv dragit sin slutsats av detta tal genom att "spika" vilka möjligheter de mindre jägarna skall ha för att kunna få fortsätta att jaga på sina generellmarker, alternativt B-licensområden. Ett statligt verk skall inte i efterhand gå in och korrigera ett riksdagsbeslut, därför att det tycker att beslutet inte var precis sådant som verket hade tänkt sig. Det måste vara fullständigt fel.

Vi har fattat det här beslutet – precis som Olle Östrand säger – för de marklösa jägarnas skull, men också för att slippa allt det elände och alla de konflikter som uppstår när man tvingar in folk i samma licensområde.

Det är egentligen mycket dumt att tala om produktionsanpassad jakt. Ingen vet ju om älgen har ätit sig mätt på min havre eller på grannens skog. Jag kan ha 10 tunnland havre, och den kan älgen äta sig mätt på. Min granne kan ett år ha 100 tunnland nyplanterad skog, och den kanske älgen låter bli det året. Det är ingen som vet det.

Om riksdagen talade om produktionsanpassad jakt, så drog riksdagen konsekvensen av sitt tal och slog fast hur många djur av olika storlekar man skall skjuta. Det kan inte under några omständigheter vara rimligt att ett statligt verk sedan sätter sig över riksdagsbeslutet.

Det är sant att jordbruksministern har svarat på min fråga genom att säga att han inte tänker göra någonting åt saken. Det är också sant att jag är upprörd. Jag är väldigt upprörd över det svaret eftersom jag inte förstår hur dessa människor skall få sin rätt. De får den inte av naturvårdsverket som har utfärdat de felaktiga anvisningarna och de får den inte av landets jordbruksminister.

Talmannen anmälde att Olle Östrand anhållit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare inlägg.

Överläggningen var härmed avslutad.

7 § Meddelande om svar på interpellation 1988/89:97

Anf. 45 TALMANNEN:

Utbildningsministern hade för avsikt att besvara Ulf Melins interpellation om ökade resurser till grundvux för flyktingar och invandrare den 30 januari. Sedan jag uttryckt önskemål om att interpellationssvar bör undvikas på måndagar, medger jag efter hemställan av statsrådet att svaret på interpellationen lämnas den 7 februari.

8 § Anmälades och bordlades

Motionerna

med anledning av prop. 1988/89:63 om ändring i lagen (1974:191) om bevakningsföretag m.m.

1988/89:N21 av Ingbritt Irhammar och Kjell Ericsson (båda c)

1988/89:N22 av Hans Göran Franck och Stig Gustafsson (båda s)

9 § Meddelande om interpellationer

Meddelades att följande interpellationer framställdes

den 13 januari

1988/89:105 av *Ulf Melin* (m) till utbildningsministern om grundskolläraryt- bildningen:

Hösten 1988 började de första studerandena på den nya grundskolläraryt- bildningen. När beslutet om den nya utbildningen fattades av riksdagen förra året var åsikterna delade. Riksdagens beslut innebar i korthet att man skulle ha en ny grundskollärarytbildning med två inriktningar, en mot tidigare årskurser, 1-7, samt en mot senare årskurser, 4-9. Moderata samlingspartiet avvisade förslaget och förordade i stället att man skulle ha två utbildningslin- jer, en klassläroplan som innehåller två varianter årskurs 1-4 och årskurs 3-6, samt en ämnesläroplan för högstadiet och gymnasieskolan.

Starten för den nya grundskollärarytbildningen har varit, milt uttryckt, trög. Det gäller både de höjda förkunskapskraven och antalet sökande. Studerar man siffrorna på antalet sökande och på antalet intagna, blir man fundersam. Drygt 30 % av platserna är obesatta! På några ställen har inte ens hälften av platserna blivit besatta. Lika allvarligt är att många av de studerande på dessa besatta platser icke är behöriga utan intagna på s.k. villkorlig dispens.

Det totala antalet nybörjarplatser var ht 1988 2 592 och av dessa var 1 755 besatta den 21 oktober 1988. Av dessa 1 755 studerande var 291 icke behöriga i ett eller flera ämnen. 159 i ma/no-ämnena och 132 i övriga ämnen. Antalet dispenser är 500. Dessa siffror tycker jag är alarmerande. Jag frågar mig om avsikten med den nya lärarytbildningen, som påstods skulle höja kunskaper- na hos Sveriges nya lärare, kommer att uppfyllas.

Behovet av lärare som har just fördjupningsalternativet matematik och naturorienterande ämnen kommer att vara störst åtminstone den närmaste tiden. Mer än hälften av de drygt 800 obesatta platserna hör till fördjupning- en ma/no. trots den omfattande kompletteringsutbildning, som man givit till de icke behöriga. Det kommer sannolikt inte att hjälpa med kompletterings- utbildning, ens i större skala, för att klara behoven i framtiden, utan det kommer att krävas andra åtgärder.

Kompletteringsutbildningen har givits samtidigt som den studerande har följt grundutbildningen, och redan där har man minskat på kraven om de höjda förkunskaperna. En studerande kan omöjligt tillgodogöra sig under- visningen samtidigt som han eller hon läser bredvid för att nå behörighet. Det

minsta man kan kräva är att kompletteringsutbildningen skall vara klar före terminsstart. Med anledning av ovanstående vill jag ställa följande frågor till utbildningsministern:

1. Vad tänker statsrådet vidta för åtgärder för att minska antalet villkorliga dispenser?
2. Vad tänker statsrådet vidta för åtgärder för att få fler sökande till fördjupningsalternativet matematik och naturorienterade ämnen?
3. Vad tänker statsrådet vidta för åtgärder för att få fler sökande till grundskollärautbildningen?

den 16 januari

1988/89:106 av *Sten Andersson* i Malmö (m) till bostadsministern om flyktingars rätt till bostad:

Den felinriktade svenska asyl- och flyktingpolitiken får negativa konsekvenser även på bostadsmarknaden i Sverige.

Enligt riksdagens revisorers förslag om flyktinginvandringen till Sverige m.m. 1986/87:18 var nettotillskottet av lägenheter 1986 mellan 10 000 och 15 000. Behovet av bostäder som kunde hänföras till flyktinginvandringen uppgavs samma år vara 8 000, alltså betydligt mer än hälften av nettoproduktionen. Sedan dess har antalet beviljade asylökningar ökat och därmed pressen på bostadsmarknaden.

Dessutom har riksdagen beslutat, fullt riktigt, att människor med olika form av handikapp inte skall vistas på institution, utan så långt möjligt bo i egen lägenhet. Frågan blir då: Vilka bostäder kommer framöver att stå till buds för övriga sökande, t.ex. ungdomar, på bostadsmarknaden?

Visst är det viktigt att vi skall ge asyl och fristad åt dem som verkligen är flyktingar, dvs. till dem vilka kan definieras som sådana enligt Genèvekonventionen. Så som den svenska flyktingpolitiken i dag tillämpas är nämnda kategori endast en minoritet. Enligt uppgift i en tidning säger invandrarverkets chef att endast 20 % av dem som beviljats asyl i Sverige år 1987, efter det att de själva har kommit hit, var flyktingar enligt Genèvekonventionens definiering.

En stor del av de asylsökande, och som senare erhåller asyl i Sverige, är utlänningar vilka bevisligen visat pass och biljetter under resan hit men som strax före ankomsten till Sverige kastat bort dessa handlingar. Under de 48 första veckorna 1988 hade bara 2 632 av de asylsökande iranierna som kom hit pass. 2 456 saknade pass.

Det råder i dag kaos på bostadsmarknaden i många större orter, och problemet accelererar. Den flyktingpolitik som vi nu tillämpar, och som är osolidarisk och omänsklig, gör att människors förståelse för vikten av att vi tar emot verkliga flyktingar riskerar att minska. Att vi ger bostäder och uppehälle åt verkliga flyktingar borde inte ifrågasättas. Däremot finns det inga skäl att låta ungdomar i Sverige stå tillbaka på bostadsmarknaden för utlänningar som medvetet vilseleder myndigheterna!

Vill statsrådet medverka till att det inte blir svårare för bostadssökande i Sverige att erhålla bostad än för dem som inte vill tala om sin identitet?

Meddelades att följande frågor framställdes

Meddelande om frågor

den 13 januari

1988/89:375 av *Barbro Westerholm* (fp) till socialministern om den rättsmedicinska verksamheten:

Den rättsmedicinska organisationen har i många år haft en bekymmersam situation med resursbrist och rekryteringssvårigheter. Budgetprognosen för verksamheten visade november 1988 på ett betydande underskott: 2,5 milj. kr. för budgetåret 1988/89. Därför har anställningsstopp införts och personal varslats om uppsägning. Av uttalanden i pressen framgår att verksamheten inom rättsmedicinen inte längre kan upprätthållas på godtagbar nivå och att rättssäkerheten därmed hotas.

Jag vill därför fråga socialministern vad regeringen avser göra för att den rättsmedicinska verksamheten inte skall äventyras.

1988/89:376 av *Pär Granstedt* (c) till justitieministern om beivran av narkotikabrott:

Enligt pressuppgifter har det inom Stockholmspolisen utfärdats riktlinjer enligt vilka gränsen för hur mycket narkotika en person kan inneha för att narkotikabrottet ändå skall behandlas som ringa höjts betydligt. Det innebär att tillämpningen i Stockholm blir avsevärt liberalare än den är i övriga landet. Detta står knappast i samklang med riksdagens intentioner och kan också ses som olikhet inför lagen.

Vilka åtgärder avser statsrådet att vidta med anledning av det inträffade?

1988/89:377 av *Birger Andersson* (c) till försvarsministern om FFV:s verksamhet i Arboga:

FFV Aerotech har nära 2000 anställda i Arboga, som är en kommun med något över 14 000 invånare. Sedan en tid tillbaka pågår diskussioner om det fortsatta underhållet av RM 8-motorn. Över 400 arbetstillfällen kan bli berörda. Oron växer bland anställda och kommuninvånare.

Med hänvisning till det anförda vill jag fråga följande:

Vilken tidsplan och vilken beslutsgång gäller för handläggningen av ärendet?

den 16 januari

1988/89:378 av *Gullan Lindblad* (m) till statsrådet Georg Andersson om tillämpningen av reglerna om uppehållstillstånd:

Ett fall rörande utvisning av en chilensk kvinna har rönt stor uppmärksamhet i pressen. I detta fall beror uppmärksamheten delvis på att sonen är känd och att han på grund av stor tillgivenhet för modern gjorde motstånd mot polis. Den tragiska händelsen har engagerat många.

Prot. 1988/89:51
17 januari 1989

Meddelande om frågor

Enligt 31 § utlänningsförordningen får uppehållstillstånd lämnas till utlännings om vederbörande har anknytning till en person som är bosatt här. Enligt praxis tas hänsyn till bl.a. humanitära skäl, som familjesituation och hälsotillstånd.

I anledning av det inträffade vill jag fråga invandrarministern:

Har tillämpningen av principerna om uppehållstillstånd för anhöriga blivit mer restriktiv den senaste tiden?

1988/89:379 av *Stig Bertilsson* (m) till civilministern om ökade polisresurser för flygplatskontroller:

Personalsituationen inom polisen är mycket bekymmersam. Otillräcklig nyrekrytering i kombination med ökad avgång från yrket har medfört att bristen på poliser är påtaglig i många polisdistrikt. Dessutom tillförs polisen nya arbetsuppgifter, bl.a. den ökande flygplatskontrollen.

Regeringens oförmåga att se till behovet av antalet poliser kommer exempelvis till uttryck när nya flygplatser får utrikestrafik. Tillstånd ges för denna, men utan att resurser samtidigt ges för säkerhetskontrollen. Ett exempel är Trollhättan–Vänersborgs flygplats, som fr.o.m. den 29 januari får reguljär trafik till Köpenhamn. För flygplatskontrollen erfordras då fem poliser som arbetar i tvåskift.

Trollhättepolisen, som redan har fem vakanser inom distriktet, har hos rikspolisstyrelsen begärt resurser för att klara den tillkommande arbetsuppgiften. Som en möjlighet ser man också att få ianspråkta medel från vakanta polistjänster. Situationen är inte unik för Trollhättan och rikspolisstyrelsen har i en skrivelse till regeringen den 22 december 1988 riktat en begäran med likartat innehåll. Regeringen har ännu inte lämnat något svar.

I bil. 15 till budgetpropositionen 1988/89 uttalar civilministern att han inom kort kommer att föreslå att vakansmedel skall få tas i anspråk för förstärkning på det administrativa området. På annan plats säger han beträffande flygplatskontrollen: "Som jag ser saken måste resursfrågorna ges en mera långsiktig lösning."

Detta är en ringa tröst för ett polisdistrikt, som exempelvis Trollhättans, som nu står inför en akut situation. Där ställer man nu frågan vilka andra angelägna uppgifter man skall tvingas dra in på för att klara flygplatskontrollen.

Jag vill därför fråga civilministern om han är beredd att snabbt medverka till att löne-medel för vakanta polistjänster – i avvaktan på en permanent lösning – kan användas i fall som detta.

1988/89:380 av *Karl-Gösta Svenson* (m) till kommunikationsministern om trafikförbindelserna med Blekinge:

Den 28 maj kommer SJ att dra in samtliga sovvagnsförbindelser med Blekinge. Linjeflyg har redan dragit in det sena kvällsflyget.

E 66, som är pulsådern genom länet, har ett stort antal s.k. 50- och 70-sträckor. En vägsträcka som nyligen varit föremål för breddning och förhöjning har efter verkställd investering fått hastighetsbegränsningen 70 km/tim. Kustbanans framtid är oviss.

Vad ämnar regeringen vidta för åtgärder för att i grunden förändra den u-landsliknande utveckling som råder inom kommunikationsområdet i Blekinge?

Prot. 1988/89:51
17 januari 1989

Meddelande om frågor

den 17 januari

1988/89:381 av *Olle Östrand* (s) till socialministern om luftburna sjuktransporter:

Riksdagen har vid skilda tillfällen under 1980-talet behandlat frågan om luftburna sjuktransporter. Här kan erinras om att försvarsutskottet anfört att det inte kunde anses tillfredsställande att frågan om sjuktransporter med helikopter bearbetas så lång tid utan resultat. En redovisning borde därför lämnas riksdagen under riksmötet 1986/87. Detta gav också riksdagen som sin mening regeringen till känna.

Frågan har därefter behandlats av en inom socialdepartementet tillkallad arbetsgrupp som i februari 1988 avgav en rapport i ärendet.

Enligt vad jag erfarit pågår förhandlingar i frågan mellan staten och landstingsförbundet. Med tanke på att ärendet varit aktuellt så länge och mot bakgrund av riksdagens beslut vill jag till socialministern ställa följande fråga:

När är förhandlingarna avslutade och när kommer regeringen att överlämna ett förslag i ärendet till riksdagen?

1988/89:382 av *Gösta Lyngå* (mp) till kommunikationsministern om åtgärder mot viss postbefordran med lastbil:

Under senare år har i många fall transport av post gjorts med dieseldrivna lastbilar mellan järnvägsstationer som har frekvent tågtrafik. Ur miljösynpunkt torde en sådan ordning vara förkastlig, och dessutom är tidsvinsten normalt sett obefintlig; i vissa fall är tågen t.o.m. snabbare än vägtrafiken. Ej heller kan man samhällsekonomiskt försvara vägtransporten.

Jag vill fråga kommunikationsministern om han planerar göra något åt denna olyckliga profilering.

1988/89:383 av *Hans Leghammar* (mp) till kommunikationsministern om utbyggnaden av västkustbanan:

Regeringen säger sig värna om miljön inom alla områden.

Varför bantar man i så fall banverkets anslag till satsningar på järnvägen?

I en TT-intervju den 10 januari 1989 säger banverkets generaldirektör T. Brandbom: "Det går inte att bara planera satsningar på järnvägen, det måste också till pengarna för att vi skall kunna bygga. Banverkets mål att till 1992 ha byggt ut dubbelspår på västkustbanan ned till Kungsbacka spricker. Av begärda 180 milj. kr. för ytterligare en etapp får banverket bara 25 miljoner för att slutföra pågående arbete."

Vi i miljöpartiet de gröna ser mycket allvarligt på trafiksituationen på västkustbanan och menar därmed att den tidigare planeringstakten för dubbelspårutbyggnad är en minimitakt.

Prot. 1988/89:51
17 januari 1989

Vilket skäl har kommunikationsministern för att frånga uppgjord plane-ring?

Meddelande om frågor

1988/89:384 av *Inger René* (m) till socialministern om rätten till servicebo-stad:

I förra veckan skrevs i tidningarna om en äldre dam, 90 år, som ville flytta från Uddevalla till Stockholm, där hennes dotter bor. Dottern har lyckats skaffa plats på ett servicehem i Stockholm, men Uddevalla kommun vill inte ersätta den kommunala kostnaden för den tid som föreligger innan 90-åringen blir mantalsskriven i Stockholm och kostnaden övergår dit. För äldre människor kan det vara nära nog omöjligt att byta vistelsekommun av ekonomiska skäl.

Med utgångspunkt från socialutskottets betänkande 1987/88:6 om rätt till servicebostad i annan kommun och riksdagens beslut kan detta förhållande knappast vara rimligt.

Mot bakgrund av vad som ovan sagts vill jag fråga statsrådet vad statsrådet avser att göra för att riksdagens intentioner skall förverkligas i praktiken.

1988/89:385 av *Görel Thurdin* (c) till jordbruksministern om det kustnära fisket i Ångermanland:

Längs Ångermanlandskusten har det kustnära fisket utvecklats under lång tid, främst garnfisket. Detta fiske bedrivs närmast kusten ut till ca 20 km från land. På grund av att en helt ny situation uppstod 1987, då stora mängder torsk upptäcktes av stora trålfiskare, begärde dessa kustfiskare skydd för en fullständig utfiskning av området. Inget hände. I januari 1988 inlämnade jag och Martin Olsson en motion. I den yrkade vi att det kustnära fisket skulle skyddas genom en tillfällig reglering i stil med den i Norrbotten. Motionens krav tillgodosågs ej. Katastrofen är i dag ett faktum.

Utfiskningen är ett faktum i havet utanför Höga Kusten. 1987 fanns 18 heltidsfiskare. I dag finns 5 yrkesfiskare kvar, varav två fiskar med trål i södra Sverige. Alla andra har övergått till annan verksamhet, förutom att de flesta gått i personlig konkurs. Egentligen finns där en enda heltidsfiskare kvar. Vad detta betyder för befolkningen på våra öar i vår yttre skärgård kan inte nog betonas. Ingen ersättning har utgått. Med anledning av detta vill jag fråga jordbruksminister Mats Hellström:

Vad har regeringen vidtagit och vad avser regeringen att vidta för åtgärder för att skydda det kustnära fisket i Ångermanland och göra det möjligt för yrkesfiskare att finnas kvar där?

1988/89:386 av *Paul Lestander* (vpk) till industriministern om verksamheten vid SSAB i Luleå:

1986 togs beslutet om nedläggning av färdigverk fyra vid SSAB i Luleå. Om dessa planer fullföljs läggs verket ner den 1 juli 1989. Verket beräknas under 1988 ha genererat en vinst på 11 milj. kr.

Metalls fackklubb ute på Luleåverket vill nu att verket säljs eller hyrs ut till någon seriös intressent. Ovako Steel lär ha visat intresse för att hyra verket.

Med anledning av ovanstående vill jag fråga industriministern:

Är industriministern beredd att ta initiativ som banar väg för en fortsatt drift vid verket?

1988/89:387 av *Anders Castberger* (fp) till miljö- och energiministern om katalytisk avgasrening på äldre personbilar:

Våren 1988 beslöt riksdagen mot regeringens vilja att införa ett stimulansbidrag för katalytisk avgasrening på äldre personbilar. Redan hösten 1986 fattades ett första riksdagsbelut som regeringen inte alls följde upp. Några åtgärder för att verkställa riksdagens beslut har regeringen inte hittills redovisat offentligt. I budgetpropositionen anger nu regeringen att föreskrifter skall kunna börja tillämpas den 1 juli 1989.

Mot bakgrund härav vill jag fråga miljö- och energiministern:

Varför låter regeringen det dröja över ett år mellan riksdagens belut och tidpunkt för införande av denna miljöstimulans?

11 § Kammaren åtskildes kl. 17.38.

In fidem

BERTIL BJÖRNSSON

/Gunborg Apelgren